

JURIIDILINE AJAKIRI

ÕIGUS

TOIMETUS:

A. Luiga, J. Lõo, R. Rāgo, M. Taevere, O. Tief.

Sisu:

Brosowsky, M.: Arstlikust saladusest, psühhiaatrilisist haigelugudest ja nende väljastamisest kohtuvõimudele. lhk. 1-4. — Paris, K.: Märkusi tempelmaksu seaduse eelnõu kohta, lhk. 4-13. — Eliaser, E.: Vaidlustest testamendi vastu, lhk. 13-18. — VI Õigusteadlaste Põlv Tallinnas, 21. ja 22. apr. 1927. a. (J. Uuots: Tsiviil-seadustiku üldosa eelnõu), lhk. 18-21. — Riigikohtu tegejus, lhk. 22, 28 ja 29. — Riigikohtu 1927. a. tegevuse aruanded, lhk. 23-27. — Johann Arre †, lhk. 30. — Kirjandus: Palvadre, A.: N. Maim: Парламентаризм и суверенное государство, lhk. 30-31. — Varia: Aavik, J.: „Sel juhtumusel“ — „see juhtumis“, lhk. 32. — Lisa: Riigikohtu 1927. a. otsused, lhk. 129-147.

Arstlikust saladusest, psühhiaatrilisist haigelugudest ja nende väljastamisest kohtuvõimudele.

Alljärgnevad read ei käsitle mitte n. n. doktori-küsimust, s. t. nad pole mitte teoreetilised arutlused, vaid on võrsunud igapäevase elu tarbeist. Tegelus näitab, et nii arstid kui juristid ja ka rahvas üldse ei oma neist asjast mingit kujutlust või omab seda niivõrt vähesel määral, et võimalik on rohkearvuliste eksiarmistete tekkimine, millised ei saaks kõne alla tulla vastaval asjatundlikkusel. On olemas isegi kohtuotsuseid, mis nende jõusse-astumisel satuksid vastollu Euroopas maksvate harjumustega. Kuna ei saa oletada, et Eesti kohus asuks teisel seisukohal, kui kohtud üldse maailmas (näit. Saksa- ja Prantsusmaal), siis peab arvama, et need lahkarvamised on tingitud eksiarmistest, mis valitseb kohtuvõimude seas arstliku saladuse kohta. Välja minnes sellest, luban

endale siin veidi pikemalt peatuda asjadel, mis on tuntud igale eriteadlasele.

Vaikimine kõigist haigelt arstile usaldatud saladustest kui ka leiust üldse pole ainult hea kombe ja takti nõue, mis pärit Hippokraatese päevilt, vaid on kohustavaks tehtud vastavate määrustega. Meil peab iga algav arst, resp. doktor, omades diplomit, andma vande või sellekohase kohustuse, et ta peaks kõige valjumat vaikimist temale usaldatud eriti perekonna saladustest. Teistes maades võib erilise seaduse põhjal kaebust tõsta kohtuvõimude ees arsti vastu sellest määrusest üleastumise korral.

Mida saavutatakse nende määrustega? Ainult seda, et haige ja arsti vahel vallitseks vastastikkuse usalduse suhe. Kui patsient poleks veendunud, et tema teated

jäävad saladuseks, siis ei avaldaks ta end arstile, — arstlik käsitlus muutuks ses juhtumis võimatuks. Eriksel määral on see maksev kõigi närvi- ja vaimuhaigete ning nende sugulaste suhtes. Siin on meil tihti tarvilik kogu perekonna eellugu, ja poleks võimalik saada andmeid haige sugulaste ja esivanemate kohta, kui eelloo andjad poleks veendumuses, et nende andmed jäävad tõesti saladuseks, ja neid kogutakse ning kasutatakse patsiendi või teaduse huvides. Vastasel korral ei õnnestu saada perekonna eellugu, sest psühhiaatrit eriti huvitavad isedused ei tee tihti au perekonnale, ja nende olemasolust eelistatakse tavaliselt vaikida.

Üldiselt tunnustatud vaadete järele on patsiendil kindlasti õigus nõuda, et tema teated jääksid saladuseks, ja arst on kohustatud sellega arvestama patsiendi huvides. Kesk-Euroopas on arstil õigus keelduda tunnistuse andmisest. Usaldatud teadete saladuses pidamine on tähtis kodaniku õigus, ta kindlustab arstliku kutsetöö, sellega kogu rahva tervise eest hoolitsemise, ja sellest võib üle astuda ainult täiesti kindlaks määratud juhtumisel (teatavad nakkavad haigused: koolera, katk jne.), — niisugustel puhkudel on aga alati kaalul avalikud huvid. Ka moodustavad erandeid laste ja vaimuhaigete teated, kui nad sisaldavad asju, mis neile endile või ümbruskonnale hädaohhtlikuks võivad saada. Ise küsimus on, kas arst isiklikult oma südametunnistuse järele tarvilikuks peab vaikimist juhtumis, kui ta saladuse avaldamisega võiks ära hoida õnnetuse.

Hoolimata ainelistest kahjustest, mis võivad tekkida patsiendile, kui üldiselt teatavaks tehakse arsti süü läbi tema vaimlised ja kehalised puuded, sisaldavad usaldatud teated tihti asju, mille avalikuks tulemisel patsient satuks oma ümbruskonnas piinlikku seisukorda või osutuks naeruväärseks. Pole mõtet nende juures pikemalt peatuda, kuna need igapäev esinevad.

Nii näeme, et arstlik kutsesaladus on tähtis patsiendi õigus, mida kõik kodanikud, eriti juristid, peavad tunnustama ja kaitsma. Seda õigust ei tohi ära võtta Krim. prots. korras ettenähtud määruste varal, veel enam, — viimased peavad temale alistuma, — nii on Kesk-Euroopa seisukoht, mis annab arstidele tunnistusest keeldumise õiguse ühes kõigi tagajärgedega. See käib muidugi ka haigelugude kohta, mille üksikuid andmeid saadakse sagedasti suurte raskustega ja loomulikkude takistuste äravõitmisel ja mille väljastamine ning avaldamine tähendaks jämedat usalduse rikkumist. Psühhiaatiline haigelugu ei sisalda mitte ainult võimalikult haige oma eellugu, vaid ka teateid tema sugulaste ja esivanemate kohta. Siin on tegemist andmetega osalt indifferentsete isikute ja tegude kohta, osalt moraalselt kahtlastest ja kuritegelikest tegudest, mis nõuaksid avalikuks tulemisel prokuröri vahelesegamist. Olgu tähelepanu juhitud ainult vargustele, altkäemaksu võtmisele, allealiste ja vaimuhaigete sugulisele väärtarvitamisele, intsestile, kuritegelikule abordile jne., mis viimaste aastate jaoks on avaldanud haiged ülikooli vaimuhaigete kliinikus. Pole mingit kahtlust, et arst ei ole õigustatud levitama sellelaadisi temale usaldatud teateid; veel vähem kuritahtlikku keelepeksmist ja laimamist, mida haige toimetab järelevaatuse ja ravimise vältel ja milles süüdistatakse haige kodakondseid, tehakse neid naeruväärseiks, mille juures rikkalikult esinevad näiteks abielu saladused. Kõigi nende asjadega ei suudaks vähik midagi peale hakata, sest neil pole mingit objektiivset väärtust, nad iseloomustavad vaid haige isedust, — vähikul on kalduvus ülehinnata neid haigeloo sisaldisi.

Patsiendilt saadud andmed tähendatakse haigelukku nii, nagu nad antakse, seejuures ei kontrollita nende usutavust, — kui palju nad tõele vastavad, jääb küsimuseks. Mis üldse läbivaatuse ajal üles

tähendatakse, oleneb käsitleja arsti subjektiivseist kaalutlusist, igas juhtumis on siin mõõduandvad arstlikud, resp. teaduslikud seisukohad. Seepärast ei anna haigelugu objektiivset kujutust haige üldisest käitumisest, ta suudab vaevalt pakuda tähtsamat esile toovat skitsi.

Psühhiaatriline haigelugu sisaldab järelikult perekonna eeloo kõrval järelevaatuse vältel tehtud märkusi. Arstliku saladuse põhilause järele pole haigelood kellelegi kättesaadavad peale arstide, kes ise on annud ametivande teaduslikul või praktilisel otstarbel. Nad on *internum, privatissimum* arstikonnale, ega oma ametlikku iseloomu. Haigeloo kirjutamine oleneb kliinilise direktori subjektiivseist kaalutlusist ja toimub teraapötillisis ja teaduslikes sihtides. Ta ei toimu ametivõimude korralduste järele, — pole mingit avallikul õigusel tugevat kohustust haigelugusid pidada. Tal pole midagi tegemist puht-administratiivsete kohustustega. Administratiivse iseloomuga teateid ei tarvitse arstid koguda, seda võivad teha registratuuri ametnikud erilistes raamatutes. Viimased sisaldavad üldisid andmeid sisse- ja väljakirjutamise, maksekohustuste j. m. s. kohta. Ka need andmed ei seisa tarvitamiseks kõigile, vaid ainult asjaomastele. Kuid neil puudub loomulikult arstliku saladuse iseloom. Võrreldes teiste haigetega nõuab vaimuhaigete eriline iseloom, et ei anta edasi isegi neid administratiivseid andmeid.

Juristid seletavad, et seaduse põhjal nõutakse vaid teateid haiguse kuhu kohta, mitte perekonna teateid ja eellugu. Kas see õige, on küsimus. Igas juhtumis ei jaga mitte kõik juristid seda vaadet. Kui kord kliinikult pakuti vastavale ametivõimule haigeloo väljavõtet, tuli sealt poolt kategooriline nõudmine saata kogu haigelugu ilma väljavõttudeta.

Haigeloo väljaandmise nõudmine on arstliku usalduse rikkumise nõudmine. Sellega seltsib veel asjaolu, et haigelugu

kui niisugune on täitea arusaamata enä-mikule hugejaist. Eriti ei saa mitte ainult võhik, vaid ka ilma erilise ettevalmistusega arst teha mingit järeldust antud haigest, kui haigelool puudub raviarsti arvamine diagnoosi kujul. Tugeneb ta diagnoosile, siis pole tal mingit kasu haigelooost, kuna ta ei saa seda tõestada ega ümber lükata. Juristil pole tarvidust mitte haigeloo, vaid haiget tundja eriteadlase kaasabi järele, — arsti arvamine kui ka arst isiklikult kui asjatundja seisavad alati kohtuvõimude teenistuses.

Kuidas on asi kohtuvõimude õigusega nõuda haigelugusid? Kesk-Euroopas keeldutakse viimaste väljaandmisest, ilma et kohtuvõimud oleksid õigustatud välja astuma vastava arsti suhtes. Kuidas see meil on, mina ei tea. On täheldatav, et 15 aasta jooksul, mil ma Vene ajal siin-ses kliinikus assistendiks olin ja mil samad seadused maksivad olid kui praegu, kordagi ei nõutud kliinikult haigelugude ärakirju, kuigi kliiniku arstidel oli tegemist kohtutega samuti kui nüüd. Minu arvates on siin tegemist ainult formalismiga, mis juba selle tõttu milleni ei saa viia, et ühe antud juhtumi üle otsustamine ainult haigeloo põhjal poleks muud kui kergemeelsus.

Kuna mina isiklikult pean karistatavaks ülekohtuks erasaladuste väljaandmist arsti poolt, siis ei saa ma põhimõtteliselt sõrased nõudmise pooldada. Mul poleks midagi haigelugude väljastamise vastu, kui nad ei sisaldaks eraandmeid. See oleks aga asjata vaev, sest kohtunikud ei saaks nendega niikuini midagi peale hakata. Keeldun aga otsustavalt ise tegemast neid ärakirju, mille nõudmiseks ka minu arvates kohtuvõimudel puudub õigus. Muide, minu käsutuses pole ka mingisugust kantseleid, et seesuguseid nõudmisi täita. Küll peab aga kohus, kui ta neid tarvitab, ise selleks teid leidma. Igas juhtumis pole lubatav, et haigelugu vaadeldakse kohtuaktide osisena, nagu seda mõnel pool tehakse.

Kokku võttes tähendan, et arstlik kutsesaladus on patsiendi kodaniku-õigus ja arsti kohustus, mitte aga mingisugune arsti eesõigus. Kui kohus midagi arstilt nõuab, peab ta endale nõutama tema arvamise või teda kui asjatundjat kohale kutsuma. Arsti kui tunnistaja usutlemine on

ebakohane. Ühelt juristilt tehtud esitis ainult niisuguseid andmeid haigelukku sisse võtta, mille teatavaks saamine halgeile või nende perekonnale poleks kompromitteeriv, on ülikooli kliinikule kui teaduslikule asutisele vastuvõtmatu: haigelood kaotaksid siis igasuguse teadusliku väärtuse.

Prof. M. Bresowsky.

Märkusi Tempelmaksu seaduse eelnõu kohta.

Olles juba varem avaldanud kavatsatud uue Tempelmaksu seaduse kohta märkusi, tahaksin veel neid mõningaid teha enne seaduse lõplikku arutamist.

Eelnõu suuremaks puuduseks on tema kasuistlikkus tempelmaksu võtmises, süsteemi puudus.

Vene Tempelmaksu seadust, mis kõrvale heideti tema kasuistlikkuse pärast, võib teatavas määras kasuistlikuks lugeda ainult liht tempelmaksu alla käivate paberite liigitamise poolest, olgugi et siingi tempelmaksu kõrguse määrajaks oli paberi tähtsus, kokkuseade kulukus või ametikoht, kes paberi andmisel või valmistamisel liikuma pidi. Liht tempelmaks jagunes 1901. a. Tempelmaksu seaduse järele 5 liiki, kuhu 1906 a. veel üks liik juure tehti: 1 r. 25 kop., 75, 20, 15, 10 ja 5 kopika kõrguses. Hiljem sõja ajal tõsteti osalt neid määri.

Proportsionaalne tempelmaks oli aga hoopis lihtne; seal oli kaks maksu: üks kõrgemat liiki maks, 50 kop. saja rubla pealt (0,5%), teine madalamat liiki: 50 kop. tuhande rubla pealt (0,05%) ja eriliigi moodustasid veel vekslid ja võlakohustused 20 kop. saja rubla pealt. Kõrgemat liiki tempelmaksu alla viidi lõplikult sõlmitavad, igapäevases kodaniku elus harva ettetu-

levad majanduslikult tähtsad lepingud: ostud-müügid (väljaarvatud igapäevase kauba ostud), rentimised, pantimised, kinkimised, jagamised, hanked j. m. s. Kõik teised varanduslikud tehingud pidid madalama tempelmaksu alla käima, väljaarvatud need, mis liht tempelmaksu all ette nähtud. Eriliik olid veel vekslid ja võlakohustused, mis nagu nüüd meilgi, 0,2%-lise tempelmaksu alla langesid.

Ette pandud tempelmaksu seadustik seesugust kindlat liigitamist proportsionaal tempelmaksu võtmisel ei tunnusta. Ta läheb koguni nii kaugemale, et ta ühe ja sama majandusliku akti pealt — näit. üüri- ja rendilepinguid — tempelmaksu mitmesuguses määras võtab nimelt: 0,2%, 0,4%, 0,5%, 0,8%, 0,8%, ja 1% (v. tariif nr. 55). Üldiselt on proportsionaal-tempelmaksu määri sisse seatud 11 liiki: peale praegu eelloeteldute on veel olemas 0,05%, 2%, 4%, 20% (kinnitusspreemiast) ja veel üks, eellepingute juures, nimelt 1/8 lõpliku lepingu tempelmaksu määrast. Nii siis endise 3 asemel 11 liiki. Samane määruste rägastik nõuab majanduslikult tegutsejalt kodanikult, et ta alati tempelmaksu seadustiku enesega kaasas kandku, sest harilik surelik ei suuda kuidagi viisi ligilähedaltki üksikute liikide vahet meeles pidada.

Ning liht tempelmaksu on kavatsatud võtta 5, 10, 25, ning 50 senti; 1, 2, 5 ja 10 krooni suuruses, seega 8 liiki, nendest esinevad küll viimast kaks erandina ega mõju segavalt. (Pealeselle on veel kohtutes 30- ja 60-sendilised tempelmaksud.) Igatahes on pilt palju kirjum kui vene ajal. Minu arvamise järele võiks alamat liiki liht tempelmaksu liikidest 5-sendiline hoopis välja jätta. Vaevalt tasub ta seda kulu, mis riigil tema valmistamisega, müümisega ja arvepidamisega ühelt poolt, ning kodanikul tema muretsemisega on, samuti ka selle tempelmaksu maksmata jätmise 10-kordne trahv — 50 senti ei tasu ka sissenõudmise vaeva ja teeb ilmaaegu vaeva ametiasutistele, kes trahvi üle peavad korraldusi tegema, kui ka neile, kes neid korraldusi lõpuks peavad täitma.

Alla 20, äärmisel korral alla 10 sendi ei maksa tempelmaksu üldse määrata. Ka kvititungite suhtes, mis üldiselt kõige vähema tempelmaksu alla käivad, ei ole 10 senti kuigi kõrge maks.

Edasi peaks maksude äramääramisel üheks juhtmõtteks olema, et maksumäärad, eriti eraelus valmistatavate paberite pealt mitte liiga kõrged ei oleks, sest siis tunduvad nad liiga koormavad, liiga lõikavad ja nad jäetakse lihtsalt täendamata.

Samuti ei tohiks ka trahvimis-tes liiale minna, trahvimised ei tohiks mitte eksinu majanduslikuks halvamiseks või hävitamiseks muutuda.

Kui vene Tempelmaksu seaduse trahvimäärad 10-kordsed olid võrreldes tempelmaksu määraga, siis olid need küll suured ja karmid (Preisi tempelmaksu seaduses [v. §17] on trahvid ainult neli kord nii suured, kui täendamata jäänud tempelmaks), aga nad olid ikkagi veel kuidagi kannatatavad sellepärast, et vene Tempelmaksu seaduse järele, nagu eespool seletatud, kõrgem proportsioonaine tempelmaksu määr ei ulatunud üle 0,5%. (50

kopikat) lepingu väärtusest, harilikult oli ta koguni 0,05% või 0,02%. Meil ulatub tempelmaks suuremas hulgas varanduslikes lepinguis 1% (näit. hanked tariff nr. 20, jaotuslep., tar. nr. 22, vallasvara kinkimised tar. 24, hüpoteegilised vastutused tar. 23, kokkuleppetoimingud tar. 28, suurem osa tüüri- ja rendilepinguid tar. 55, teenistuselepingud, tar. 42, veolepingud, tar. 52 ja palju teisi), ning üldse kõik lepingud, mille jaoks teist määrat ei ole ette nähtud (tar. nr. 50), mõningates 2% akti väärtusest, näit. lepingud kinnisvara ja selle õiguste üle (tar. 16 B, 37 A), põllise tarvitamise lepingud (tar. 39), kinnisvara oksjonid (tar. 37), osamaksu tähed (tar. 40), aktsiad, ajutised osatähtede kvititungid (tar. 56) ja 4% — väljamaa asutiste aktsiad või ajutised kvititungid ja tunnistused. Kinnituslepingutes, kus 20% preemiast võetakse, peatun allpool veel eraldi. Kui liht tempelmaksu suhtes, mis meil peale paari erandliku määruse üldiselt äärmiselt mõõdukas ja madal, kümnekordne maks trahviki võetud kellelegi veel liiga ei tee, oleks sama 10-võrdne trahvimäär proportsionaalse tempelmaksu suhtes, kus maksu määrad iseenesest kõrged on, väga karm. Isegi tolliseaduste rikkumisel ei võeta trahvi rohkem kui 5 või 6 võrra. Tõsi küll, selle vastu on siin määrus võetud, et trahv ei pea omegi mitte ületama 5% summast, mille järele dokument tempelmaksustamisele kuulub. Kuid see määrus teeb trahvid ebaühtlasteks. Tuleb välja, et kõik need, kes varanduse väärtusest kuni 0,5% pidid tempelmaksu maksuma, peavad trahviki maksuma täielikult kümnekordse tempelmaksu. Neil aga, kes kõrgemal määral tempelmaksu maksavad, alaneb trahvi määr, kuni ta 4% maksjatel ainult 1¼% välja teeb. Ülalähendatud 5%-line ülemäär on ju küll teatavaks korrektiiviks, et inimesi mitte majanduslikult ära ei hävitata, kuid õigem paistab mul olevat,

et esmalt üldse üle 0,5% ei peaks tempelmaks tõusma, ja teiselt poolt võiksid trahvid proportsionaal-tempelmaksu õiendamata jätmise eest üldse madalamad olla, ja neid võtta 10-kordse maksu määras mõlemalt lepingu poolelt kokku, ühelt poolelt aga ainult 5-kordses määras. Liht tempelmaksu õiendamata jätmise trahv võib 10 kordseks jääda.

Tempelmaksu määrade ja trahvide küsimuses on tähele panna nimelt veel järgmist: terves kultuurilmas püütakse selle poole, et majanduslikud lepingud sõlmitaks kirjalikult, sest et asjaosaliste vaidluste puhul lepingute sisu muidu väga raske tõendatav oleks. Tõendamine tunnistajate varal on väga kahtlase väärtusega. Kõnelemata otse lausa teadlikkudest valetunnistajatest, kelle hulka, endiste kõlbliste väärtuste ja endiste väljakujunenud ilmavaadete ümberhindamisel nüüd veelgi on kasvanud, kõnelemata edasi sellest, et neid, kes tunnistajaks võiksid olla, nimelt seesugseid kõrvalisi isikuid, kes nõus oleksid lepingu tunnistajaks olema, kes temast ühtlasi küllalt aru saavad jne., mitte igakord käepärast ei ole, et juuresolijad hiljem kaovad, et liikumise hõlpsuse ajajärgul inimesed mujale elama asuvad, vahel teadmata kuhu, näit. välismaale, kus nad kättesaadavad ei ole, et tunnistajad halgeks jäävad, ootamata surevad jne., ei ole ka paremais juhtumeis, kus on tegemist kohale jäänud ausa inimesega, tõendamine nende varal kerge. Inimestel ei ole enam säärast mälu igasuguste üksikasjade meelespidamiseks, kui seda vahest vana aja inimesel oli. Moodne elu toob inimesele järjest alalõpmata uusi muljeid, küll raamatu, ajalehe, pildi, kino, teatri, koosolekute ja alatiste hulgaliste kokkupuutumiste tagajärjel, et inimesed isegi kõige paremal tahtmisel ei suuda kõike nähtut ja kuulnut meeles pidada. Tunnistajad, ausad inimesed, tihti seavad asju ja kohtud on neidega kimbus: ühed tunnistavad asjalugu nii, teised vas-

tupidi. Hiljuti tegi meil üks kohtunik katset kaaskohtunikkudega, pärides neilt, missugused numbrid on Tartu raekoja kellaal, kust ju iga Tartu elanik sadu ja tuhandeid kordi mööda läheb. Ühed jäid kahtlema, mida vastata, teised vastasid ekslikult, üks ainus andis mitme küsitud hulgast õige ja kindla vastuse. Ja nii ei anna ka tunnistajate usutlemine käsitatava asjaoluga kaasaskäivate kõrvaliste asjaolude kohta, mida nii tihti appi võetakse tunnistajate ütluste kontrollimiseks, kuigi kindlat materjali keda lõpuks uskuda, keda mitte. Pealeselle saadakse tunnistajaid tagandada ja kõrvaldada, kui nendega protsessi või mõnda teise isikualise vahekorraldada satutakse.

Ustavamaks tõendusmaterjaliks peaks kodanlikes majanduslikes vahekorraldada olema kirjalikud aktid. Selleks neid õieti ju sõlmitakse, et pärast valdusi ei saaks tekkida. Kui meil aga tempelmaksu seadustikus varanduslikud lepingud aga pannakse väga koormavate maksude alla, siis ei ole siin oodata asja paranemist. Neid ei raatsita kõrge tempelmaksu pärast sõlmida ja kui neid ehk siiski sõlmitakse, siis jäetakse nad heas lootuses, et tülisid ei tõuse, tempelmaksustamata; kui aga tüli siiski tõusnud on, siis ei juleta neid juba kohtusse ette tuua kõrgete karistuste hirmu pärast, või olgu siis, et kohtukäija seda meelega teeb, olgu et vastaspool teda oma jultunud salgamisega liiga on ära pahandanud, või et ta ise on läbi põlenud ja temalt eneselt midagi võtta ei ole ja ta teisele kahju soovib. Ei ole aga vahekorraldada nii halvad, siis maksustatakse leping veel eraviisi kokkuleppel enne tema esitamist ametiasutisele. Mis võidab selle kõige riik?

Kas niiviisi kõrgele kruvitud maksu määrad riigile tööpoolest suuremat tulu annavad, on väga kahtlane, küll aga tekitavad nad rohkesti kõrvalikaldumisi, maksust mõeldavilimisi ja kuritarvitusi, samuti

nagu liiga kõrged tollid ja aktsiisid sihti ei taba ja välja kutsuvad salakauba veo, sala viinapõletamise jne. Samuti mõjuvad siin kõrged maksumäärad takistavalt kirjalikkude tehingute levimisele ja tarvitusele-võtmisele, ning see omakord raskendab mitmekordselt õiguse otsimist ja selle leidmist, ning kutsuvad kibedust välja, eriti kõrged trahvid, mis mõnikord oma suuruse pärast kibedamad tunduvad kui arestid ja väiksemad vangistuskaristused.

Rendi- ja üürilepingutest, mis jooksvas majanduslikus elus suuremahinalistest lepingutest kõige sagedamad on, tuli kahtlemata palju rohkem tempelmaksu riigile siis kokku, kui määrad mõeldud olid. Mul on endal juhtumeid olnud, kus mu lepingu vastaspoolel mind otse on palunud, leping tempelmaksustamata jätta, või kui ma sellega nõus ei olnud, ta maha kirjutamata jätta. Jätstime maha kirjutamata ja nii juba mitu aastat. Varemalt tehti üürnikkudega tempelmaksustatud lepingud, nüüd ei tehta neid üldse mitte ja riik ei saa midagi. Inimesed riskeerivad ennemini ilma kirjaliku lepinguta ja lõenduseta jääda, riskeerivad seejuures kõlksugu võimalustega, unustamisega, salgamistega, mis protsesse välja kutsuvad, ainult sellepärast, et maksu määrad tunduvad neil suured.

Ei või öelda, et veneaegsed tempelmaksu määrad, eriti proportsionaalsel maksumadalal, just madalad oleksid olnud. Sõja ajal suurendati neid veelgi, okupatsiooni võimude ahnitsesid endile saaki ja tegid maksu õige krõbedaks. Endise raha väärtuse langemisega osutus aga ka suurendatud liht tempelmaks 1, 1½, ja 3 marka, peagi õige madalaks. 1920. a. taheti siin parandust teha, kuid tehti seda õnnetuseks ülepeakaelsel viisil, et tõsteti üheainsa määrusega kõik tempelmaksu määrad kahekordselt; kuid selle tagajärjel liht tempelmaks nüüdki osutus väga madalaks — ha-

riilikult 6 ja 3 marka, siis oli see varanduslike lepingute suhtes, kus proportsionaalselt tempelmaksu võetakse, ülikoormav, sest raha väärtuse langemisega olid ju asjade hinnad mitmekordselt tõusnud ja sellega iseenesest ka proportsionaalne tempelmaks, nüüd aga tõsteti seda veel 100% võrra.

Kitsastest fiskaalhuvidest juhitud, ei ole rahaministrid riskeerinud siin seisukorda parandada ja maksu vähendamise ettepanekutega esineda, ehk küll see fiskaalselt riigile vaevalt kaotusi tooks, selgete õiguslike vahetõrgete loomiseks, õiguse leidmiseks ja kohtu huvides aga äärmiselt tarvilik oleks.

Minu arvamise järele võiks ka meil eelkirjeldatud 11-järgulise proportsionaal-tempelmaksu asemel jalule seada kahejärgulise liigitamise ja kõrgema liigi tempelmaksu ei peaks mitte ületama 0,5%, s. o. 50 senti 100 krooni pealt, või äärmisel korral aga 1%. Alamt liiki võiks aga 0,05, või äärmises juhtumis 0,1% peale määrata. Vekslite ja arvete liik — 0,02%-iga maksustada.

Vastukaaluks proportsionaal-tempelmaksu vähendamisele peaks suurendama ühelt poolt proportsionaal-tempelmaksu alla käivate lepingute ringi, teiselt poolt peaks suurendama liht tempelmaksu määri. a) Meil on pandud proportsionaalse tempelmaksu võtmise alamääraks 50-kroonilised lepingud (§ 4 p. 1.) 50-krooniline alammäär vastaks võib-olla vahest mõne rikka maa majanduslikule tasapinnale. Vana Venemaa ja tema aegsed olud ei olnud mitte vaesemad ja siis vabastati tempelmaksust 5 rublased aktid (tempelm. s. § 72 p. 5 ja 6), mis mele 10 kroonile vastaksid. Mulle näib ka küll, et meil siiski see alammäär nii väike ei tarvitse olla, kuid mele oludes oleks siiski paras 20-krooniliste aktidega tempelmaksustamist alata. 20—50-kroonilisi akte on igatahes väga palju, rohkem kui kallimahinpalisi,

ja nende maksustamine, keskmiselt 0,5% s. o. 10 sendiga 20 kr., 25 sendiga 50-kroonilise akti pealt — ei tunduks kellelegi raske olevat, hulgaliselt aga tooks see siiski riigi kassale palju sisse.

b) Teiselt poolt tuleks tõsta liht tempelmaksu määri. Eriti loomuvastaselt väiksed on tempelmaksu määrad kõiksugu pöördumistel ametiasutiste poole. Praegu on tempelmaksu määr 10 senti ja eelnõu järele kavatakse seda edaspidi võtta 30 sendi suuruses. Kõnelemata, et 10-sendiline tempelmaks täiesti ajast ja arust oli, ning üldse väärt ei olnud, et teda võeti ja tema pärast kirjavahetust peeti, kui ta tasumata oli jäänud, ei ole ka 30-sendiline maks väärt, et teda võetaks. Tempelmaks palvekirjadel ja vastusel peab teatavaks tasuks olema nende teenete eest, mis erainimene oma huvides ametiasutise poole pöördudes selt tahab ja saab, teatav tasu selle jõukulutuse ja kulude eest, mis ta riigile tekitab: palvekirja registreerimine, ettekanne, läbivaatamine, kaalumine, teadete kogumine, järelepärimine alam-ametnikkudelt ja teistest asutistest, vahel pikem kirjavahetus ja küsimuse uurimine, otsustamine ja vastuse andmine, paberi- ja postikulud. Tempelmaks käib maksuseaduste liigitamises lõivude (Gebühren) hulka, mis kodanikkudelt võetakse, kes ametiasutiste poole pöörduvad oma huvide kaitsmiseks, teatavaks väikseks summaarseks tasuks (Entgelt) ülesnäidatava teenistuse eest. Selge on, et 30-sendilist maksu kuidagi sarnaseks tasuks ei saa pidada. Vene määr oli 1 rubla 25 kop., mis sõja ajal kahe rubla peale tõsteti. 1 rubla 25 kopikalise maksu määrale vastaks meie 2,5 krooni. Mina ei juige sarnast kõrgendust soovitada, sest et see liig järsk üleminek oleks. Vahest oleme omas enamikus tõesti pisut kehvemad kui enne, — kuid 100 senti ehk 1 kroon oleks ometi õige ja paras.

Kui meelas peame, et siin tempelmaks

teatava tasu aset täidab ja meie vähegi tahame oma ametiasutise tööd katta lasta nendel, kes teda oma huvides tarvitavad — ja ometi peaksid just need esimeses reas ametiasutiste ülalpidamise kulusid aitama katta, mitte need, kes ametiasutisi ei tarvita — siis peaks küll selge olema, et siin hoopis suuremat tempelmaksu tuleks võtta, kui seda tempelmaksu seadustikus on kavatsatud. Sel puhul tähendan, et praegu ongi juba olemas asutisi, kus suuremat kui 10-sendilist tempelmaksu võetakse, need on kohtuasutised; siin võetakse üldkohtutes 60 senti, rahukohtutes 30 senti. See maks seati kohtutes sisse vaatamata sellele, et kohtutes niikuinii veel kaunis tunduvat kohtulõivu 3% suuruses nõude summast võetakse. Kohtulõiv on meil tõesti suur. Ei peaks kohtu poole pöördumist liiga raskeks tegema. Kuid kohtulõivu praegune kõrgus ei tohi takistuseks olla üldise liht tempelmaksu määra kõrgendamiseks palvekirjade pealt. Kohtute tempelmaks on erilise kohtumaksu seadusega korraldatud ja see võiks käesolevas seaduses ka puudutamata jääda, niikaua kui kohtulõivu ei alandata, ei tarvitse kohtutesse antavate palvekirjade tempelmaksu määri muuta. Kuid ei ole mingit põhjust üksi kohtukäijalt kõrgeld makse võtta (tempelmaksu ja kohtulõivu nõel) samal ajal aga pöördumised valitsusasutistesse, ministereiumitesse, peavalitsustesse jne. ainult äärmiselt madala tempelmaksu alla jätta. Ainult pöördumisi valla- ja alevivalitsustesse võiks 50-sendilise tempelmaksuga maksutada lubada.

Üksikasjalisi märkusi Tempelmaksu üldiste määruste kohta.

§ 3.

Määruste § 3. p. 4 järele käib dokument maksustamisele ka siis, kui ta kannab väljaandja mehaanilist allkirja (faksimile), mis on tehtud allakirjutaja — peavististe küll olema „väljaandja“ — taht-

misel või teadmisel, ning edasi teises löikes sealsamas määratakse, et „arved kuuluvad tempelmaksustamisele ka siis, kui nad alla kirjutamata, kuid üleantud teisele poolele maksmiseks“.

Mõlemad määrused tarvitavad korrektoori, sest muidu käiksid nad tsiviilõiguse põhimääruste vastu.

Mis puutub nimelt esimesse, siis ei ole tsiviilõiguslike järele lepingut, juriidilist akti, olemas, kui ta on ainult ühe poolt üles seatud, teiselt poolt aga veel mitte vastu võetud. Seepärast peaks esimese löike lõppu vähemalt nii väljendama „kuid väljaandjapoole tahtmisel või teadmisel, ja kui dokumendi saaja on asunud selle täitmisele või muul viisil tema kohta oma nõusolemist avaldanud.“

Kui finantspolitilistes huvides veel võib eeltähendatud tingimustel leppida sellega, et sarnast asjaosaliste kokkulepet ka kui kirjalikku tempelmaksustada võib, siis käib eeltoodud teise löike määrus risti tsiviilõiguse nõude vastu, nimelt et kirjaliku akti oluliseks tingimuseks on, et ta olgu allakirjutatud. Niikaua kui teatav akt ühtki allkirja ei kannaks, isegi mitte väljaandja faksimilet ühes tema nõusolekuga seesuguse faksimile tarvitamiseks, on ta alles dokumendi kavand, aga mitte dokument, mida seesugusena kusagil tõendusmaterjaliks tarvitada saaks. Ka arve, kui arvesaaja temale mingisugust siduvat tähendust arveandja vastu võiks anda, peab allakirjutatud olema, või peab vähemalt kättesaadatud või üleantud olema kaaskirja juures, mis on alla kirjutatud; viimasel korral moodustaks ta ühes sellega ühise terviku — dokumendi. Siin ei ole isegi allkirja asetäitjat — faksimilet — nõutud.

Seepärast tuleks teine löige hoopis ära jätta, või nii väljendada: „arved käivad tempelmaksustamisele ka siis, kui nad on samadel tingimustel väljaandja

faksimilega varustatud ja üle antud teisele poolele maksmiseks.“

§ 4.

Punkt 1. tuleks tempelmaksust vabastavate esemete väärtust alandada 50 krooni pealt 20 krooni peale.

§ 6.

Punkt 4. tuleks juure lisada:

„niivõrt, kui ei ole selgeks tehtud mõni teissugune hind“. Ei ole õige väärtapaberite suhtes rahaministeeriumi ja börsi teadete puudusel lugeda ainu ja ümberlükkamata maksvaks nimetishinda, näit. teatava ettevõtte aktsialid ei ole börsil noteeritud, ei ole neid ka rahaminister hinnanud, — nad on kas omas väärtuses langenud, samuti võivad nad kaugelt üle nimetishinna ulatuda; siin peaks lubatama nende tegelikku hinda maksustamise aluseks võtta.

Punkt 6. tuleks täiendada sõnadega „börsi kursi teadete puudusel aga nende tegeliku väärtuse järele“, sest Tallinna börsi teadetes ei leidu kaugeltki mitte kõigi välisriikide rahade kohta andmeid.

§ 10.

Punkt 3 on selgusetu. Kas on teda, punkt 1 määruse kõrval, veel tarvis? Millisest „kõige kõrgemast määrast“ on siin jutt?

§ 11.

Tempelmaksu alammäär tuleks tõsta 10 sendi peale.

§ 12.

Punkt 3. lõpp tuleks täiendada, et vabastatud on ka ühingud, mis töötavad „üldkasuliku“ sihiga.

Siia hulka käiksid näit. põllumeeste seltsid, karjakasvatavate seltsid, ametiühingud, spordiseltsid, turnimisseltsid, noorsooseltsid, ja teised seesugused, mis tegutsevad mitte osaliste ainelistes või lõbu huvides, vaid üldkasulikus sihis.

§ 13.

Punkt 3. teise löike juures tekib küsimus, kas peab Eestisse tulnud välismaa

väärtpaber juba tempelmaksustatama siis, kui teda mõni siin asuv isik oma hoiule või omanduseks võtab või pärib?

§ 14.

Punkt 3. teise lõike lõpp tuleks täiendada „väljaarvatud“, kui ministrid võtsid otse ise neid oma allakirjutamisele ega annud neid oma ametnikkudele edasi tempelmaksu-seaduse nõuete täitmiseks.

§ 17.

Punkt 1. tuleks täiendada, et proportsionaalne tempelmaks peab siis, kui ta üle 25 (variant : 50) krooni ulatub, õiendatama sularahaga, vähemalt kõigis neis juhtumeis, kui lepingu sõlmijaks pooleks ei ole riigiasutis.

Ilma seesuguse määruseta võidakse lepingutegijate kokkuleppel tempelmaks õiendamata jätta ja õiendamise alles hiljem tagant järele ette võtta, näit. kui tarvis on lepingut ametiasutisele ette näidata.

Väiksemate tempelmaksude õiendamine oleks sularaha teel tülikas, kuid suuremate juures see nõue raskusi ei tee, sest niikuin ei pea keegi omal kodus tempelmarkide tagavarasid suuremates summates. Et maksu õiendamine on lubatud koguni ühe kuu jooksul, siis ei tohiks maksu õiendamine sularahas kodanikkudele erilisi raskusi teha. Tahetakse aga veel rohkem inimestele hõlbustada tempelmaksu õiendamist sularahas, siis võiks neile lubada seda teha ligemates postkontorites ja vallavalitsustes, kus kas sularaha Eesti panga arvele vastu võetakse, või aga lubataks maksu ka tempelmarkide pealekleepimise ja kustutamise teel õiendada tingimusega, et see ühtlasi asutise sisetulevate paberite hulgas järjekorra numbri all akti esitamise kuupäevaga ära märgitakse, ning et akti peale ära lähendatakse millal tempelmaksu õiendamine ja misuguses määras see on sündinud, ühes raamatu sissekande-numbri äratähendamisega (muidu võiks ka siingi kuritarvidustele kalduda).

Nõue, et suuremad tempelmaksu õiendamised sularahas sünniks, oli maksev ka vene tempelmaksu seaduse järele; saksa seaduse järele võis kodusel teel tempelmaksustada ainult arveid, vekseid, kviitungeid, testamente ja ametiasutistele antavaid palvekirju, muidu aga pidi seda ametiasutise kaudu tegema, kes on volitatud tempelmarkide müümiseks.

§ 18.

Punkt 8. on öeldud, et kohtuasutised on õigustatud nõudma tõenduste esitamist tempelmaksu õiendamise üle. Minu arvamise järele ei tohiks see õigus fakultatiivne olla: üks kohtuasutis nõuab, teine ei tarvi kunagi seda õigust, või kohtunik nõuab tõenduste ettepanemist ühelt, teiselt aga mitte, — vaid see peaks sunduslik olema kõigis juhtumeis, kui kohtule ei ole esitatud tõendus, et peaseksemplar või algdokument on tempelmaksustatud. Seepärast tuleks keskel sõnade „õigustatud nõudma“ asemel panna „siis nõuavad nad“. Fakultatiivne õigus viiks sellele, et kohtud selle kontrollimise kõrvale jätaksid, eriti ei taha ju keegi kurja või umbusaldust kandja või tööpuuduse all kannatava osas esineda, seda rohkem, et seesugune kontrollimine ju muidu sugugi kohtute ülesandeks ei ole tehtud ja neil ju muust tõöst puudus ei ole.

§ 19.

Eelpool arutatud põhjustel arvaksin tempeltrahvi määra vähendada kuni viiekordse tempelmaksu määran.

Punkt 9. tuleks sõna „administratiivne.“ asemel ütelda „ja omavalitsusasutistele“, sest miks peaks näiteks kohtuasutised, kes ise teisi karistavad, siin väljavõetud olema, kuid trahvi suurust võiks siingi alandada „neljakordse“ pealt „kahe“ või „kolmekordse“ peale.

Sama märkus käib ka punkt 4. kohta.

Punkt 8. lõppmääruse järele trahvitakse eraisikuid ja asutisi revideerimistel igasuguste dokumentide ettepanemisest keel-

dumise eest kuni 300 krooniga; siis peaks eksiarvamiste äraholdmiseks juure lisama, et see trahv ei vabasta neid vastutusest, mis neil selle seaduse teiste määruste järele tempelmaksu õiendamise eest on kanda.

Märkusi tariifi kohta.

Tariifi üksikutes punktides ei soovi ma peatuda, vaid kordan kokkuvõetult eelpool sissejuhatuses avaldatud soove. Liht tempelmaksudest kaotatagu 5-sendiline ära ja alammaks tempelmaksu määraks jäägu 10-sendiline maks, mis ju kellelegi ka koormav ei ole. Väiksema rahalised kviitungid vabastatagu üldse tempelmaksust. 10 sendiga maksustada kavatsetud pandagu 25 sendi alla, 25 sendiga maksustada kavatsetud 50-sendilise maksu alla.

Tähtsamat laadi paberite jaoks, nagu avaldused, palvekirjad, kaebused ja vastused nende peale jne. pandagu 1 krooniline tempelmaks. Ainult alamatele asutistele: rahukohtutele, kohtupristavitele, valla- ja alevi omavalitsustele antavad paberid võiks 50-sendilise tempelmaksu alla jätta.

Varandusliste aktide ja dokumentide pealt võetavat proportsionaalse tempelmaksu liike tõmmatagu kokku kolme, nelja peale: näit. 0,5% või äärmiselt 1% haruldaste tähtsamat liiki majanduslepingute pealt; 0,2% vekslite, võlakohustuste ja arvete pealt, ning 0,05 või äärmiselt 0,01% igapäevaste majanduselu aktide pealt (kauba ostud).

Ei ole mingit põhjust kinnisvarade kohta käivale õiguste üleandmise ja muid seesuguseid lepinguid 2% maksustada, kuna nendele juba küllalt tüse 6%-iline kinnitusõiv on olemas.

Edasi peaks üheõiguselise nähtuse kohta käiv tempelmaks ühetaoline olema. Nii näit. üüri-, rendi- ja kasutamislepingutel, kus maksu suuruse järele määrad on kas 0,2; 0,4; 0,6; 0,8 või 1% rendi summast selle suuruse järele. Tempelmaksu üles-

anne ei lange mitte kokku tulu või varandusmaksuga, kus progressiivse tulu või jõukuse pealt kõrgemat varandusmaksu võetakse. Pandagu siingi üks üldine, mittekoormav tempelmaks näit. 0,5% maksuma.

Niisama kirju palstab mulle tariif nr. 16 järele edasiandmistele pealt võetav tempelmaks 5 liigis: 0,05; 0,4; 0,8; 1, ja 2%. Küllalt oleks haruldaste tähtsamat liiki õiguste edasiandmistele kõrgemat liiki tempelmaksu alla seada (0,5 resp. 1%), kauba esemete, aktsiate jne. edasiandmist kõige madalama proports. tempelmaksu määraks alla.

Lõpuks kinnituslepingud (tariif nr. 25). Tempelmaksu määrad on kinnisvara ja vallasvara kinnitamise pealt 0,05% kinnitussummast, kuid mitte üle 20% kinnituspreemiast, kui preemiat aga ei ole, siis võetakse tempelmaksu kinnitussumma järele, järelikult ka 0,05%. Siin on kaks suurt arusaamatust. Esmalt ei ole põhimõtteliselt mitte õige kinnitussummat tempelmaksu väljaarvamise aluseks võtta. Kinnitusleping ei ole harilik leping, kus lepingu majanduslik väärtus — lepingu aine väärtusega kokku langeb. Kui keegi oma varanduse 1000 krooni väärtuses laseb kinnitada ja selle eest 1, 2 või 3 krooni preemiaks maksab, siis ei tähenda see mitte, et kinnitusandja arvestab sellega, et tema peab oma preemia eest käesoleval aastal 1000 krooni vastu saama, vaid et tal vahest 100–300 korda maksetud preemia kohta võiks tulla juhtum, kus ta kinnitusseltsilt 1000 krooni saab. Ja kinnitusselts omalt poolt arvestab sellega, et harilik põlevus on vahest 0,05; 0,1 või 0,2 protsenti ja seepärast on igas üksikus juhtumis tema riisiko ainult 0,05; 0,1 või 0,2 protsenti, mitte rohkem. Riisikolepingute väärtus nii kui loteriides, totalisaatoril, tule- ja muude õnnetu juhtumusil põhjeneb matemaatilise tõenähtlikkuse arvestuses (Wahrscheinlichkeitsrechnung). Kinnituslepingute juures ei mõtle kindlustaja selts kinnituseandjale mõnd kin-

gitust teha; 1, 2 või 3 krooni asemel teisele 1000 kr. anda, ei mõtle seda ka kinnitusevõtja kinnitusseltsilt tahta, vaid siin tehakse äri, vastastikku üks kinnitajate kogu annab teisele nii palju, kui ta üldiselt arvatud teiselt vastu saab. Kindlustusselts ei ole ju mõni heategev asutis, vaid kas äri- (aktsia-seltsides, kus teatavat lisakasu võetakse aktsionääride heaks), või puht vastastikkuse omaabi asutis (vastastikused kindlustusseltsid) ja iga kinnituslepingu väärtus, väljendatud pollisis, kujuneb äriliselt ja majanduslikult võetud kinnituspreemiaks. Seepärast võiks põhimõtteliselt ainult preemia kinnituslepingu väärtuse aluseks loetud saada. Ja kuna muude varaduslike tehete pealt eelnõu järele 1% kõige kõrgemate juures 2% (ainult välismaa-aktsiate pealt 4%) tempelmaksu võtta kavatsetakse, siis on siin nii praegu võetav, kui edaspidi võtta kavatses 20%-iline maks lausa ülekohtune ja vastolus kõigi teistmaksudega. Tempelmaksu võtmise 0,05% kõrguses kinnitussummast ei ole nii siis põhimõtteliselt õige, aga ta ei ole teiselt ka sellepolest õige, et see määr koguni kõrgem on kui harilik kindlustuspreemia. Harilik kinnituspreemia on kivi- majade pealt linnades 60 senti kuni 1 kroon tuhande krooni pealt (s. o. 0,006 kuni 0,01%, maal umbes kahekordselt, s. o. 0,012 kuni 0,02%; puumajade pealt kõva katusega linnades ligi 2 krooni ja maal 3—4 krooni 1000-kroonilise puumaja pealt, s. o. linnades 0,02%, maal 0,03 kuni 0,04%. Ainult mõned haruldased, tulekardetavad majad, põhuküübid, vabrikud, veskid, maksavad 5 krooni 1000 krooni väärtuse kohta (s. o. 0,05%) või rohkem.

Kui nüüd sedaviisi peaks võtma tempelmaksu kinnituste pealt, siis tuleks välja, et kinnituste tempelmaks peaks tempelmaksu seaduse mõttes, suuremat osa kinnitust arvesse võttes, õieti kõrgemgi olema kui preemia, mis ju otse mõistmatu, absurdne oleks. Seda absurdsust ära nähes ongi siis juure lisatud, et tem-

pelmaks ikkagi üle 20% preemiast ei pea minema. Ja nii suur on ka praegu tegelikult kinnitustempelmaks üldiselt, kuid nagu eelpool näidatud, on see maks ülekohtune ja seisab niisuguses kõrguses aina üksi, kuna muidu üksi maks 20% ei ulatu.

Kuigi üldiselt 0,05%-määraline maks tegelikult tarvidusele ei tule, sest et preemia maks ise, ja eriti veel 20% sellest muidugi madalam on kui 0,5% varanduse väärtusest moodutab, siiski võib ta neis juhtumeis otse võimatuks muutuda, kui mõni kinnitusselts tahaks mõnele kauaaegsele kinnituseandjale n. n. kuldpoliisi, s. o. tasuta poliisi anda, nagu see paljudes vene kinnitusseltsides kaua aega kestvate kinnituste järele lubati. Siin tuleks siis seesuguse poliisi saajal, kes enne vahest ainult 0,008 või 0,01% preemiaks maksis, preemia maksumust vabanemisel juba kõrgemat maksu 0,05% tempelmaksu näol riigile maksuma hakata. Muidugi ei oleks sarnastel tingimustel kellelgi mõtet tasuta poliisi endale tahta või vastu võtta.

Preis tempelmaksuseaduse, mis okupatsiooniaegse tempelmaksu seaduse ja ka praegu eelnõu aluseks on, ei ole ka sõندانud seda maksu mitte kõrgemaks panna kui 0,001 osa kinnitatava varanduse väärtusest (Tarifstelle nr. 70 Versicherungen gegen andere Gefahren (Feuer, Hagel, Vieh) zahlen 1/10000 von hundert, d. i. 1 Pfennig von 1000 Mark der versicherten Summe in Abstufungen von 10 Pfennig für je 10,000 Mark oder einen Bruchteil dieses Betrages), järelikult 50 korda vähemal määral. Seal saadakse elavamalt aru, et kinnitustalepingud ei ole õieti põhimõtteliselt mõned ärialepingud, vaid omakaitse, vastastikku omaabi lepingud õnnetute juhtumuste vastu, et riigile ja kogukonnale mitte raskuseks langeda, kui kedagi õnnetus tabab, ja tempelmaks on seal vastavalt minimaalselt madalaks seatud.

Ka meilgi peaks õnnetuste vastu kinnitamisi riiklikult kõigepidi soodustatama, aga mitte erandlikult kõrgete tempelmaksu

määradega kinnitusaaja edenemist takistatama ja kodanikke kinnituslepingu sõlmimisest tagasi holdma.

Selle asemel et siin kõrgeid tempelmakse võtta, oleks õigem meil kord kinnisvara maks riigi heaks kõrgemal määral sisse seada, sest on ju naeruväärne praegune määr, kus umbes 10-tuhande kroonilise kinnisvara pealt linnas, mis ligi 700—800 või kuni 1000 krooni aastas sisetulekut annab, võtta 30—40 senti riigi liikumata varanduse maksu. Maksu Eesti Panka viimane ja tema kohta raamatupidamine, maksulehtede väljasaatmine, ei tasu seesugust maksu.

Nõukogude Vene tempelmaksu seadustikust.

Oma märkusi Tempelmaksu seadustiku eelnõu kohta tahaksin lõpuks veel täiendada huvitavate andmetega Nõukogude Vene Tempelmaksu seadustikust 1922 a., mida ma neil päevil lehitsesin.

Nõukogude Vene ei ole teadupärast ju mitte erakapitalidele sõbralik ega ole ka mitte tagasihoidlik eravaranduste maksumises. Aga mida sealgi näeme? Võttes varandusliste aktide pealt proportsionaalset tempelmaksu kolmes liigis, on seal maksu määr kõrgemas liigis ainult $\frac{1}{2}\%$, keskmises $\frac{1}{4}\%$ ja alamas liigis $\frac{1}{10}\%$. Esimesse liiki kuuluvad ostud, müügid, rentimised jne. Ei tehta seal ka rendi summade suhtes mingit vahet. Ka võetakse seal kinnituslepingute tempelmaksu mitte kinnitatava varanduse väärtuse või kinnitussumma pealt, vaid preemia pealt, ja sedagi ainult $\frac{1}{10}\%$, s. o. kõige madalamat liiki aktide maksu. Nii

siis meie 10 krooni või 1000 marga preemia pealt on tempelmaks 1 sent (meil kavatsatud 200 krooni asemel).

Mis seal aga palju kõrgemad on, on liht tempelmaksu määrad. Neid on 4 liiki: 150 rubla, 100 rubla, 10 rubla ja 5 rubla suuruses. Esimeses suuruses võetakse tempelmaksu palvete pealt välismaa-ettevõtetele tegevuse luba, kaubandusliikude ja tööstusasutiste avamise ja võõrandamise asjus; samuti igasuguste lepingute täiendamise ja muutmise pealt, kui pealepingu summa ei suurene, volikirjade pealt jne. 100 rubla võetakse tempelmaksu kohtutesse tsiviil-asjus antavate nõudepalvete, edasikaebuste, ärakirjade ja täitelehtede pealt, samuti kõigisse nõukogu asutistesse ja ametnikkudele ja rahvakomissariaatidesse ning kubermangu asutistesse antavate kaebuste pealt (peale kriminaal-kaebuste), isegi kaebuste pealt kõigis maksu-asjades ja selle kohta, et kassad keelduvad mitmesuguseid makse tagasi maksmast, sündimise, surma ja abielu registreerimised jne., 10 rubla alla käivad abonement piletid, arved; 5 rubla alla kvitungid kohustuse täitmise üle 50 rubla väärtuses.

Nii siis nagu sellest näha, võetakse Venes liht tempelmaksu isegi hoopis kõrgemal määral, kui mina seda melle soovitasin ja soovitada tahaksin. Seal hinnatakse ametikohtade tööd kõrgemalt, võetakse kõrgemat maksu seal, kus kodanik tema maksmisest mööda ei pääse, ja teiselt poolt ollakse kaugelt möödukam maksu võtmises eralepingute ja aktide pealt, kus muidu kiusatus liiga suur oleks maksu ülendamat jätta, ja kus maksu varjamine ju hõlbus on.

K. Parts.

Vaidlustest testamentide vastu.

(Mõned märkused Riigikohtu Tsiviil-osakonna 1922 a. otsuse nr. 84. ja hr. J. Loo artikli puhul „Õiguses“ nr. 1 — 1927.)

Kohtu praktikas on tekkinud viimasel ajal lahkarvamised selle kohta: 1) missugu-

sed tagajärjed kutsuvad välja hoiukorras testamentide vastu avaldatud vaidlused, ja

2) kuidas peaks vaidlusi avaldatama testamentide vastu.

Kuna testamentide kinnitamise asju meie kohtuasutistes üsna palju on ja kuna seetõttu kohtuotsused neis asjus väga suure hulga kodanikkude huve puudutavad, siis julgen minagi oma poolt paar väikest märkust teha seni avalikult avaldatud seisukohade kohta.

Esimeses järjekorras peatun Riigikohtu Tsiviil-Osakonna otsuse juures 1922. a. № 84. all Kristjan Landi suulise testamendi kinnitamise asjas. Selles otsuses seadis Riigikohus üles küsimuse: „kas on kohus seaduse järele kohustatud igal juhul ära lõpetama hoiukorras testamendi kinnitamise toimetuse, kui keegi asjaosalisest tõstab vaidluse testamendi vastu?“

Tugedes Ts. Kpd. S. § 1966, ning B. E. S. §§ 2451. ja 2452-le, leiab Riigikohus, et kuna „siin on otsekohe öeldud, et sel korral, kui testamendi vastu tõstetakse vaidlus, katsub kohus järele, kas lõstetud vaidlus väärrib tähelepanu või mitte; esimesel korral jäetakse testament kinnitamata, teisel korral aga tunnistatakse ta seadusejõuliseks“, ja kuna „mingist asja äralõpetamisest hoiukorras tüli tõstmise tagajärjel ei ole juttu“, siis puudub ka, Riigikohtu arvates „seaduslik alus tunnistada kohut säärasel korral kohustatuks oma asjatoimetust hoiukorras ära lõpetama.“

Neis tsiteeritud lauses avaldub Riigikohtu seisukoht. Tema järele on kohus õigustatud läbi vaatama ning ära otsustama kõik need vastuaidlused, mis testamendi vastu hoiukorra toimetuses tehakse asjast huvitatud isikute poolt.

Riigikohtu seisukoht nõuab minu arusaamise järele siiski väikest parandust.

Kõige pealt peab ütlema, et Riigikohus täitsa õieti on näidanud ültähendat otsuses, et Ts. Kpd. Sead. § 2021. ei ole kohaldatav testamentide kinnitamise asjus, mida

reguleerivad sama seaduse §§ 1956—1970. Kuid sellegi peale vaatamata ei saa Riigikohtuga täitsa päri olla, sest Ts. Kpd. S. § 1966 ütleb, et „testament või üldse korraldus surma korraks kuulutatakse kohtu poolt, (asjast) huvitatud isikute palvel, seaduse jõusse astunuks: 1) kui on täidetud B. E. S. §§ 2451. ja 2452. tähendatud tingimused, ja 2) kui isikud, kel seadusega antud õigus testamendi maksuvuse vastu vaielda, (Sama sead. §§ 2477, 2478, 2798) loobusid vaidluse esitamisest“. Et selle seaduse paragrahvi mõttest aru saada, siis tuleb eestkätt pöörduda nende B. E. S. paragrahvide juure, milledele temas on tehtud saade¹⁾.

1) Asja selguse pärast luban endale tsiteerida nende §§ täpse teksti. § 2451. Kohus, (asjast) huvitatud isikute palvel, või kui ta ise selle tarvilikkus tunnistab, teeb avaliku väljakutse, et temasse ilmukaid määratud tähtajal kõik, kes loevad end õigustatuks midagi testamendi vastu ütlema (voõrast) või üldse tema puhul esitama mõningaid pretensioone (voobtsche predjavit' po povodu onago kakija-illo priltjasanija). § 2452. Kui testamendi vastu ei avaldada kohtu poolt määratud tähtajal (par. 2451), mingit vaidlust või kui esitatud (vaidlus) kõrvaldatakse, siis teeb kohus määruse testamendi seaduse-jõusse astunuks tunnistamise üle. Lõvi- ja Eestimaal, kui ei ole tehtud kohtulikku väljakutset, astub testament, mille vastu ei ole vaieldud, seaduse-jõusse tähtajalise aasta möödumisel, arvates tema avamise ning ettelugemise päevast . . . Märkus. Üksikasjalisemad määrused (podrobnieschija postanovienija) testamentide avamise ning avaldamise kohta sisalduvad Tsiviil-Kohtupidamise Seaduses, par. 1956—1970. § 2477. Vaidlust tõsta testamendi vastu võivad üksnes testaatori lähemad sugulased seaduse järele tema surma momendil, aga mitte kõrvalised isikud, kes asjast vaheldumata pole huvitatud, nagu testamendis nimetatud või pärandusest kõrvaldatud pärijate kreditoorid. § 2478. Nende korralduste vastu, mille vastu ei olnud vaidlust lähemate seadusejärjeliste pärijate poolt, või milledlega nad nõus olid, või millistes nad laskisid mööda tähtaja nõude algamiseks, või, lõpuks, milledel kohta nad mõnel muul teel kaotasid õiguse, kaugemad sugulased ei või juba enam mingit vaidlust esitada. § 2798. Kui seadusejärelise pärija, kel võimalus oli testamendi vastu vaielda, sellegi peale vaatamata kord tunnistas teda (maksvaks), otsekohe või vaikides, tema ükalkute osade täitmiseks, või proklaamil oma pretensioonide mitte-esitamiseks, siis on ta kohustatud seda testamenti täitma täielikult ega või enam hiljem tema vastu mingit vaidlust esitada.

Niipea kui seda teeme, siis näeme, et B. E. S. § 2452 oma märkusega saadab meid jälle tagasi Tsiviil-kohtupidamise seaduse ja muu seas selle seaduse § 1967. juure. Viimane aga ütleb, et B. E. S. § 2451. ettenähtud väljakutsete kohta on maksvad väljakutse toimetuste üldreeglid, teiste sõnadega, Ts. Kpd. Sead. §§ 2054—2071. Nende viimaste hulgas leiame § 2065., mis, minu arvates, Riigikohtu Tsiviil-Osakonna otsuses 1922 a. nr. 84. ülesseatud küsimuse peale vastuse annab. Selle seaduse paragrahvi sisu on sedavõrt selge, et tema tõlgendamises vaevalt võivad tekkida lahkarvamised: kohus ei lahenda hoiukorra asjus — väljakutse toimetustes asjast huvitatud isikute poolt avaldatud vaidlusi, vaid annab neile võimaluse nõudekorras neid lahendada. Ühtlasi jätab seaduseandja kohtu otsustada, asjaolude kohaselt, kas väljakutse toimetuses otsus ära teha, see toimeetus seisma panna või koguni lõpetada.

Kui seame kõrvuti Ts. Kpd. Sead. § 1966, ja 2065. ühelt ning 2021. teiselt poolt, siis näeme, et esimesed sisaldavad testamendijäreliste pärijate kohta sama reegli, mis § 2021. seadusjäreliste pärijate kohta: kohus kinnitab pärijad pärimise õigustesse hoiukorras, — nii seaduse, kui ka testamendi järele, — üksnes siis, kui asjast huvitatud isikute vahel ei teki vaidlust. Riigikohtu arvamine, nagu peaks sama kohus, kes testamendi seaduse-jõusse astunuks tunnistab, sisuliselt täies ulatuses ära otsustama kõik need vaidlused, osutub seega ebatäpseks, sest hoiukorra kohtu vastuvaidluste hinnang peab esimeses järjekorras sihitud olema küsimuse selgitamisele, kas avaldatud vastuvaidlus või pretensioon võib mõjutada testamendi seaduse-jõusse astunuks tunnustamise otsust või mitte, ning mil määral. Kui avaldatud vastuvaidlus või pretensioon ei saa otsust mõjutada, on kohus kohustatud asja sisuliselt ära otsustama, jättes vaidluse või pretensiooni avaldajale õiguse nõude korras oma arvatavat õigust maksmata panna. Näitena võiksime vahest tuua mõ-

ned tüübilisemad vastuvaidlused. Vastuvaidlejad seletavad, et testament olla tühine, sest et testatoril ei ole enesel olnud omanduse õigust nende varanduste peale, mis tema testamendiga ühele või teisele jätnud. Loomulikult peab kohus hoiukorras järele vaatama, mispärast vaidlejate arvates testatoril õigust ei olnud testamenti teha. Kui seesuguse alusena tuakse ette seda, et testator on teinud korraldusi asjade kohta, mis ei olnud tema omad, siis võib kohus asja hoiukorras enamasti ära otsustada, sest et võõra vara kohta testamendis korralduse tegemine ei halva veel iseenesest testamendi jõudu. (B. E. S. §§ 2225—2233).

Sagedasti seisab vaidlus selles, et testatoril ei olnud õigust korraldusi teha võõraste või kaugemate sugulaste kasuks, sest et varandus, mille kohta korraldused tehtud, on päritud vara, mis peab edasi minema kõige lähematele veresugulastele. Seadus keelab ilma nende veresugulaste nõusoluta seesuguste varade kohta testamendi tegemise (B. E. S. § 1995—1997). Seepärast ei või kahtlust olla, et seda liiki vaidlused testamendi jõudu halvavad, ja kuna hoiukorras kohus neid lahendada ei saa, siis tuleb asjatoimeetus kas lõpetada või seisma panna.

Sama mõju peaks olema ka kõigil teistel B. E. S. § 2789. ülesloetud vaidlustel.

Lõpuks ei saa vastuvaidluste küsimuse arutamisel vaikides mööda minna veel ühest liigist valelusest, mis sel puhul tihti võivad tekkida: testamendijärelised pärijad paluvad vastuvaidleja vaidlusi tähelepanemata jätta, sest et vastuvaidleja ei ole ise õigustatud vastuvaidlustega esinema, kuna ta ei olewat mitte testatori lähem seaduslik pärija viimase surma momendil. Niipea kui sarnane vaidlus asjaosaliste vahel on tekkinud, peab kohus hoiukorras selle ära otsustama, et sel teel selgusele jõuda, kas testamendi vastu vaidleja on asjast huvitatud isik või mitte: ei ole vastuvaidleja testatori lähem seaduslik pärija, ei ole temal ka seaduse järele (B. E. S. § 2477, ja 2478.)

mingit õigust testamendi vastu vaielda, sest et temal selleks seaduslik huvi puudub.

Nõnda siis, lühidalt kokku võttes, peame ütleva, et hoiukorra kohus on õigustatud ning kohustatud: a) ära otsustama üksnes kõik need küsimused, mis on seotud testamendi vastu vaidlustõstja isiku õiguse selgitamisega vastu vaidlusega esineda, teiste sõnadega, otsustama küsimust, kas vastuvaidleja on testamendist huvitatud isik või mitte; b) kõrvaldama hoiukorra toimetuses kõik küsimused, mis tekivad vastuvaidluste põhjal sel alusel, nagu ei oleks testaatoril õigust üht või teis korraldust teha, niivõrt kui need ei halva testamendi jõudu.

Kõiki teisi vastuvaidlusi, ei ole minu arvates hoiukorra kohus, Ts. Kpd. Sead. §§ 1967. ja 2065. täpse mõiste järele õigustatud tegema, mispärast julgen arvata, et ülaltähendatud Riigikohtu otsuses väljendatud teesid selles mõttes parandamist ning täiendamist vajavad.

Õigus, Riigikohus oma otsuses teeb saate B. E. S. § 2452. juurde ja arvab, nagu annaks see seaduse paragrahv hoiukorra kohtule õiguse iga vaidlust ära lahendada. Kuid siin on tegemist silmnähtava eksitusega: see seaduse paragrahv ütleb üksnes, millal kohus tunnistab testamendi seaduse-jõusse astunuks, muu seas ka siis kui „esitatud vaidlus on kõrvaldatud“, — jättes täitsa lahutiseks küsimuse, kes ning mis korras võib kõrvaldada esitatud vastuvaidlust ning tehes seejuures saate Ts. Kpd. Seaduse juure. Arusaadav seepärast, et mõõduandvaina peavad siin esinema Ts. Kpd. Sead. ja mitte B. E. S. reeglid. Mis aga need reeglid räägivad, on eelpool juba selgitatud.

Mitte vähem segadust ei ähvarda tuua kohtupraktikasse ka teise, artikli alul ülesetatud küsimuse mitmesugune lahendamine.

1922. a. Riigikohtu otsus nr. 84 läheb vaikides mõõda küsimusest, kuidas tuleb teha vastuvaidlusi testamentide vastu ning nende puhul avaldatavaid pretensioone. Näib, nagu ei oleks siis veel kahtlust selles küsimuses olnud. Viimasel ajal on aga ka

siin mõtete lahkuminekuid märgata. Hr. J. Lõo on „Õiguses“ nr. 1—1927 a. avaldanud artikli, milles väidab, nagu peaksid kõik vastuvaidlused testamentide vastu nende avaldajate poolt esitatud olema nõudekorras ja nagu tähendaks ainult hoiukorras vaidluse avaldamine loobumist sellest vaidlusest. Hr. Lõo ütleb: „Kes vaidluse hoiukorras küll ette toob, kuid seda vaidlust tüli- asjaks ei tee vormilise nõude tõstmisega harilikult tsiviilprotsessi korras, on loobunud oma vaidlusist.“ Olen kuulnud, nagu oleks ka Riigikohus viimasel ajal omaks võtnud selle seisukoha, kuid minul isiklikult, kahjuks, puuduvad selle kohta täpsed andmed.

Olgu asi kuidas tahes, kuid mina arvan, et maksva seaduse seisukohalt vaidluste avaldamine testamentide vastu hoiukorra toimetustes proklaami ajal võib sündida üksnes vastuvaidluse lihtsa avaldamise näol ja et kohtuasutised sarnaselt avaldatud vastuvaidlustega peavad rehkendama ega või neist vaikides mõõda minna, kui nad ei ole esitatud enne asja otsustamist nõudekorras, nagu seda näib arvavat hr. Lõo.

Nagu hr. Lõo oma artikli alguses ise ütleb, kuulub testamentide kinnitamine või seaduse-jõusse astunuks tunnistamine vastuvaidlematute või hoiukorra toimetuste hulka. On ka selge, et hoiukorra toimeus makava tsiviilprotsessi reeglite järele ei või ümber muutuda nõudekorra toimetuseks ning ümberpöördukt. Kohus kutsub ju hoiukorra toimetuses välja kõiki, kes enestel arvavad pärijaina, legatooreina või kreditooreina õigust olema testamendi vastu midagi vaielda või üldse tema puhul mõningate pretensioonidega esineda, — temale, sellele hoiukorra kohtule, kellele allub testamendi kinnitamise asi (B. E. S. § 2479) neid vastuvaidlusi ja pretensioone üles andma, selle tegemata jätmist tunnistades nendest vastuvaidlemistest ning pretensioonidest loobumiseks (Ts. Kpd. Sead. § 2079). Ei või vist kahtlust olla, et siin seaduseandja on tahtnud hoiukorra asjus väljakutse toimetuste abil selgust muretseda asjast huvita-

tud pärijaile. Kuna vaikimine seaduse järele loetakse nõusoleku tunnuseks üksnes siis, kui selle oletuse ümberlöökkamiseks on just nõutav selle katkestamine (B. E. S. § 2941), siis annavadki Ts. Kpd. Sead. § 2079, ja B. E. S. § 2451. kohtule õiguse väljakutse toimetuses testamendi seadusejõusse astunuks tunnustamise asjus määrata tähtaega, mille vältusel lähemate pärijate vaikimine peab nende poolt katkestatud olema, või muidu arvatakse ta nende nõusoleku tunnuseks. Selle vaikimise katkestamiseks ei ole seadus isesugust vormi ette näinud. B. E. S. § 2451. põhjal peavad vastuvaidlejad ainult kohtusse ilmuma; Ts. Kpd. Sead. § 2079. põhjal peavad kõik vastuvaidlejad oma vastuvaidlused „esitama“. Kohtusse ilmudes võib oma vastuvaidlusi esitada nii kirja teel, kui ka seletuste näol, mis siis protokollitakse. Ma arvan, kui seaduseandja oleks soovinud ütelda, et vastuvaidlused testamentide vastu tuleb esitada harilikus nõudekorras proklaami kestel ja selle kohta hoiukorra kohtule lõendused esitada, et tema seda oleks ka osanud väljendada: oli ju temale hästi teada, et siin tegemist on kahes isesuguses korras aetavate kohtutoimingutega. Et need vaidlused võivad esitatud olla hoiukorras lihtsa avalduse näol, järgneb kahtlemata Ts. Kpd. S. 2065. otsekohesest tekstist. Kui vastuvaidlus peab üksnes nõudekorras avaldatud olema, et tarvilikku jõudu omada, siis tuleks öelda, et nende avaldamine hoiukorras oleks üleliigne olnud. Ja ometi peab § 2065. põhjal just hoiukorra kohus ära otsustama, kas avaldatud vaidlus mõjub väljakutse toimetuses tehtavasse otsusesse või mitte; pooltele tuleb võimalus anda nõudekorras avaldatud vaidlusi lahendada, aga mitte oodata nõudekorras avaldatud vaidluste lahenemist.

Nõnda siis osutub minu arusaamise järele väide, nagu ei oleks hoiukorras tehtud vastuvaidlustel testamentide vastu mingit jõudu, kui nad ei ole esitatud proklaami kestel ka nõudekorras ekslikuks. Vaidlusi testamentide

vastu hoiukorra toimetuses võib tõsta iga huvitatud isik kuni otsuse tegemiseni nii suuliselt kui ka kirjalikult lihtsa avalduse näol.

Selle vastuvaidluse tagajärg oleneb ühelt poolt ta tegija suhtumisest testaatoriga ja teiselt poolt ta sisulisest kaalust.

Sellest muidugi järgneb, et rahukohtunikkudel praegu maksva seaduse järele põhjust ega õigustki ei ole hakata muutma proklaami teksti.

Lõpuks tahaksin paari reaga peatuda nende raskuste juures, mis hr. Lõo arvates võivad tekkida, kui asuda seisukohale, mis minu poolt võetud.

Seda seisukohta ei võivat lubada muuseas sellepärast, et „hoiukorras vaidlev isik võib testamendi tühistamise nõude hoopis täitmata jätta ja nii viisi testamendijärgset pärijat äraootavasse ja ebamäärasesse seisukorda asetada teadmata ajaks“. Minule jääb see väide õieti arusaamatuks. Kui vaidlus on tekkinud testamendijärgse ning seadusejärgse pärija vahel testamendi maksvuse üle, ja kui hoiukorras on toime ära lõpetatud, siis võivad nad ju mõlemad nõudmisega vastavas kohtus nõudekorras esineda, üks testamendi maksvuse ja seadusejõusse astunuks tunnustamise ning teine sama testamendi maksvusetuse üle. Kumb neist varem soovib lõpetada „ebamäärase seisukorra“, see võib ka rutem nõudmisega esineda. Võib olla aga küllalt juhtumusi, kus testamendi vastu vaidlus osutub niivõrt päevaselgeks, et nõudmisega esinemine üleliigne oleks. Näiteks, esitatakse X-i testament kohtule ja palutakse see avaldada ning seadusejõusse astunuks tunnustada. Proklaami kestel esitatakse aga hilisem X-i testament ja palutakse ka see avada ja seadusejõusse astunuks tunnustada, jättes esimese testamendi suhtes palve tagajärjeta, sest et see pärastise testamendiga on tühistatud. Kui nüüd nende kahe testamendi esitajate vahel erilist vaidlust ei teki, siis arvan, et vaidlus võib isegi hoiukorras lahendamist leida; tekiks aga vaidlus,

tuleks muidugi hoiukorras toimetused lõpetada ja neile võimalus anda nõudekorras kindlaks teha, kumma testament maksev ning kumma on maksvuse kaotanud. See kõik võib selguda üksnes hoiukorras asja otsustamisel.

Edasi arvab hr. Lõo, et kohtutel ei ole võimalik B. E. S. § 2452. põhjal tähtaega määrata nõude tõstmiseks. Kahtlemata tähendatud B. E. S. § üksi seda õigust kohtutele ei anna. Kuid ma julgen arvata, et see § ühenduses B. E. S. § 2478. ning Ts. Kpd. Sead. § 2065. annab kohtule vist küll võimaluse tähtaja määramiseks ka nõudmise tõstmiseks, sundides teda sel teel aktiivsemalt tegutsema. Kuid ka mina pean õigeks võtma, et seadus selle küsimuse kohta selget vastust ei anna. Asi oleks muidugi väga lihtne, kui siin mõeldav oleks Ts. Kpd. S. § 336° tarvitamine sama seaduse § 9. alusel. Igatahes on sarnane tähtaja andmine üsna otstarbekohane põhjendamata vastuvaidluste avaldamistel.

Sama otstarbekohasuse hulka kuulub ka see nähtus, kus mitte ainult pretensioonid vaid ka mõningad vastuvaidlused kohtu poolt tunnistatakse alalhoiduks, jättes sellega nende esitajatele võimaluse veel nõudekorras nendega esineda. Ütleme näiteks, seesugune juhtum. Testaator on surnud 20 aastat tagasi. Testamendijärgne testaatori poeg kasutab testaatorist järele jäänud talu juba 20 a. kestel.

Testament on seni kinnitamata. Nüüd, kus see kohtule esitatakse, tulevad teised lapsed, kes testaatori surma korral kõik olid tälealised ning vaidlevad testamendi vastu sel alusel, et nemad on pärandusest ilma jäetud. Nende vastuvaidlusi palutakse tagajärjeta jätta, sest et nende õigus päranduse peale B. E. S. § 2620. põhjal on aegunud. Et hoiukorras kohus sisuliselt vaidlusi lahendada ei saa ja et esitatud vastuvaidlusel silmanähtavalt mingit tagajärge ei või olla, siis nõuabki otstarbekohasus, et vastuvaidlus alalhoiduks tunnustataks, sest muidu peaks kohus toimetuse kas lõpetama või seisma panema.

Lõpuks, mõeldamises, olgu öeldud, et B. E. S. § 2480. põhjal võib vormilistele nõuetele vastava testamendi järele pärija, nii pea kui testament on avaldatud kohtu poolt, nõuda viimaselt Tsiv. Kpd. Sead. § 1869. alusel saadud testamendi brakirja põhjal, mis vastava pealkirjaga varustatud, et päritud varandus saaks tema valdamisele üle antud veel enne nõude tõstmist testamendi vastu vaidleja poolt. (Vaata seaduseandlised motiivid Hassmann ja Nolcken § 233 all ning Bukovski Kommentari 1909 a. väljaandes § 2480 all, lit. b.) Sellega muidugi saavad väga paljude põhjendamata vastuvaidlejate vaieldused paralüüeeritud ja nad sunnitud aktiivsemalt tegutsema.

Raim Elias.

VI Õigusteadlaste Päev Tallinnas, 21. ja 22. aprillil 1927. a. *)

Estonia kontsertsaalis.

Prof. J. Uluots'a referaat:

Tsiviil-seadustiku üldosa eelnõu.

See mis viimasell aastail teaduses aset leidnud, on tunginud ka seadusandlusse. Paralleelselt kriminaal-koodeksile on ka tsiviil-seadustiku üldosa loomisele asutud. Üldossa on võetud üldelamendid teistest

osadest. Kriminaal-seadustiku üldosa on koondatud määrused, mis eriosades puuduvad. Ei või öelda, et tsiviil-seadustiku üldosa seesuguselt arenend on nagu kriminaal-seadustikul. On kaks asjaolu, mis on tsiviil-seadustiku üldosa arenemist takistanud.

Esimene takistus, et tsiviil-seadused on institutsiooniliselt kokku seatud. Ei Code

*) Vaata „Õigus“ nr. 8—1927. a.

civile'is, ei B. E. S. ega X kõites ole üldosa. Pandektilises Saksa tsiviil-seadustikus on aga üldosa välja arendatud, aga see pole vastavat järeleaimamist leidnud. Šveits on Saksa tsiviil-seadustiku eeskujust loobunud. On olemas ka sisulised põhjused, mis takistavad üldosa arenemist. Selle eriosade normid ei sisalda niipalju üdelemente, kui seda näeme kriminaal-seadustiku eriosades. Näiteks — nõudeõiguse normid sisaldavad neid norme, mis teised eriosad ei sisalda, nagu perekonna- ja päranduse-õigused.

Ehk küll tsiviil-seadustikul ei ole üldosa kuigi suurel määral arenenud, on Eesti tsiviil-seadustiku projekti üldosa suurel määral arenenud, sisaldades 299 väga sõnarohket §. Nii laianalutuse üldosa mujal ei leia. Kui asume selle hindamisele ja vaatlemisele, võib see kanda ainult esialgset laadi. Niipalju kui üldossa paigutame teatavaid norme, peame neid eriosadest ära jätma, või jälle ümberpöördukt. Eriosade projektid ilmunud ei ole ja seepärast ei saa üldosa võtta täielisele vaatlusele. Võib ainult aset leida relatiivne käsitlus ja hinnang. Siingi tuleb kitsendus teha aja vähesuse tõttu. Üldosa materjal on küllalt laialdane ja seepärast on minu ettekande ülesanne metodoloogilist osa puudutada ja nii palju kui selleks andmeid tarvis, puudutan ka sisulist külge.

Mis puutub metodoloogilisse külge, siis võib ja on tarvitatud kahte — orgaanilist ja mehhaanilist meetodi.

Esimene seisab selles, et tahetakse õiguse sisu kohaselt norme luua. Et neid norme luua, olgu kindlad põhimõtted, millele vastavalt kogutakse normid. Mida ülevaatlikum oldud ja mida kindlamad põhimõtted üksikuil aladel, seda täielisem on seadustik ise.

Selleks on tarvis kindlad allikad. Seaduseandja ei ole seotud ainult olemasolevate allikatega. Allikad on abinõuks, et vastavat süsteemi luua. Niisugusel viisil

saavutatud õigusnormide kogu on „koodeks“.

On võimalus ka teistest lähtekohtadest välja minnes luua normide kogu. See on mehhaaniline meetod. Siin ei ole norm enam abinõu koodeksi kokkuseadmiseks, vaid omaette jõud, millest seadustik koosneb.

Seaduseandja peab võimaluse leidma paigutada norme vastavasse ossa. Mida otstarbekohasemalt kokkuseadja jõuab normid süsteemi paigutada, seda suurem väärtus seadustikul. Juba olemasolevate normide paigutamine süsteemi on raske ja siin peitub hädadoht et kokkuseadja ei saa norme otstarbekohaselt paigutada, sest need normid on võõra sünnitusest ja see otstarbekohasus oleneb sellest, kuivõrt seaduseandja on kongeniaalne. Nii ei ole mehhaanilisel teel loodud seadustik kõige parem.

Inkorporatsioon on, kui maksivad seadused tervikusse kogutakse. See on ka siis, kui võõraid norme retsepteeritakse, — maksvate normide juure võõrad normid tulevad. Sellelaadilised on Justinianuse poolt kokkuseatud *Corpus Juris Civilis*, Vene Полное Собр. Законовъ ja Сводъ Законовъ. Samuti on kokku seatud Balti E. S. III köide, ainult selle vahega, et siin ei ole üksi need normid, mis seaduseandja poolt antud, vaid ka kombeõigusest ja pandektilisest literatuurist võetud normid.

Et seisukohta võtta eelõu kohta, siis peab selgusele jõudma, millist meetodi on tarvitatud ja milline on selle tagajärg.

Mis puutub allikasse, siis on siin tarvitatud B. E. S. III köidet, Saksa tsiviil-sead., Vene tsiviil-sead. eelõu, Šveitsi seadustikku ja *Code Napoleon*'i. Tuleb ilmsiks, et B. E. S. on võetud 195 §, Saksa T. S. 15 §, Šveitsi T. S. 1 § ja mujalt 78 §. Nii on siis B. E. S. kõige rohkem ja Šveitsi seadustikku kõige vähem tarvitatud.

Missugust meetodi on tarvitatud? Kas allikaid on ainult abinõuna tarvitavad,

või on normid mehhaanilisel teel vastava korra järele paigutatud?

Normid vastavaist allikaist on kasutatud nõnda, nagu nad seal olemas on, kuid neid ei saanud otsekohe tarvitada, vaid tuli tõlkida. Suurem osa norme on suure hoole ja andumusega tõlgitud. Pean aga siiski tähendama, et kokkuseadja nende tõlkimisel on teinud mõningaid kõrvalekaldumusi, tahtes neid lühemalt ja kokkuvõtlikumalt edasi anda ja need lühendused on mõnikord õnnestunud, näiteks § 1. Mõningais juhtumeis on pikendusele asutud, näiteks — õigusvõime äramääramisel. Samuti ka mujal. Pikendused on osalt õnnestunud, osalt mitte. Ka iseseisvat loomingut tuleb ette, näiteks juriidiliste isikute ja teiste osade juures. Üksikuis juhtumeis on iseseisev looming tagajärgi annud, aga mitte kõigis. Siit järgneb, et eelnõu kokkuseadmisel on tarvitatud mehhaanilist meetodi. Mehhaanilise meetodi kasutamine on kaasa toonud rea sellega kaasas käivaid tagajärgi.

Kui allik on armastanud jutustust ja õpetlikkust, siis on sellest allikast võetud vastavad osad ka seesugused, ja ümberpöörduvalt, kus allik abstraktne, nagu Saksa T. S., siis ka sealt võetud osa abstraktne. Kuidas isa, nõnda poeg.

Nii et ole eelnõu väline vorm ühtlane. Kui uneaegses seaduses rõhku pannakse välisele vormile, siis on siin miinus, aga mitte pluss.

On ka terve rida sisulisi tagajärgi. Ei ole ära hoitud vasturääkivusi ja kordumisi. Ühest ja teisest seadustikust on võetud norme, mis üht ja sama käsivad. Näiteks § 51. on öeldud, et juriidilised isikud on teguvõimelised, kui on määratud selleks seaduse ja põhikirja järele vajalised organid. Organ on see, millega avaldub juriidiline isik. § 116. leiame selle kordumise: „juriidilisi isikuid esitavad organid ja eestseisused“. § 51—2. lõikes on veel terve rida juriidilise isiku esitajaid loeteldud. Seega on ühe ja sama

aine kohta käivad normid paigutatud mitmesse kohta.

Kes on tahtevõimeline?

§ 110 ütleb, et alaealistel tahtevõime täieliselt puudub. § 157 aga ütleb, et alaealistele antakse juriidiline eksitus andeks. Edasi on alaealine § 576. järele 7. aastast peale teovõimeline, kuid see teguvõime on kitsendatud.

§ 117. järele on õigusliku toimingu objektiks teatav toimetus, mis võib avalduda kas tegevuses või tegevusetuses. Objektiks on siin inimese tegevus ja toimetus. See ongi kindel. Järgmine § ütleb, et toimingu objektiks võib olla ainult see, mille olemasolu on võimalik. Aga edasi § 124. on objektiks asendatavad asjad. Siin on juba objektiks muutunud asendatav asi. Siit on näha, et § 124 räägib § 117. vastu.

Mehhaanilise meetodi käsitlemisel on arusaadav, et niisugused puudused pidid esile tulema. Ühest allikast võetakse normid ja kui minnakse teise allika juure, siis unustatakse eelmised normid.

§ 21 räägib, et inimese õigusvõime algab sünni lõpuga. Loomulik on et inimene mitte ainult ei sünni, vaid ka sureb ja seepärast tuleks ka füüsilise isiku lõppu käsitada, aga te otsite kogu eelnõu läbi ega leia füüsilise isiku surma küsimust. Mehhaanilise käsitusviisi juures on täiesti loomulik, et see küsimus võis kõrvale jääda.

§ 48. järele kuuluvad juriidiliste isikute hulka fiskus, omavalitsused ja muud avalikõiguslikud koondised. Kas see kvalifikatsioon on õige? Fiskus loetakse juriidiliseks isikuks. Vastavaist Saksa ja Šveitsi seadustikest on võetud määrused ka juriidiliste isikute lõpetamise kohta. Likvideerimise korral läheb juriidilise isiku varandus riigile, kui seda pole teisiti ette nähtud. § 48. on fiskus juriidilise isikuna ette nähtud, ja § 51 näeb ette, kuidas seda juriidilist isikut likvideerida.

Peale selle tähendan, et mehhaanilise meetodi käsitlemisel kaob ülevaade, milliseid norme tarvitusele võtta. Terve rida institute, mis tarvilised või mida ühel kui teisel viisil tuleks konstateerida, ei või selle meetodi käsitlemisel esile tulla. Need seletused võimaldavad ka sisulist külge puudutada. Ka selle puhul saan käsitlema vaid üldisemaid küsimusi.

Füüsilise isiku algus on ära määratud, aga lõpp mitte, olgu siis ainult kadumise-ga. Täisealisus on ära määratud 21 a. peale, aga meie põhiseadus näeb ette 20. 20 aastaselt võivad isikud riigi asju ajada, aga omi asju mitte. B. E. S. ei sisalda norme nime tarvitamise kohta. Eelnõu (§ 27) on aga võtnud ühe juhtumi kohta Šveitsi seadustikust vastava määruse, teiste kohta aga mitte. Elukoha juures ei taha ma peatuda. Peatun veel surnuks-tunnistamise juures. Siis kui ei olnud elu kiire, ei olnud ka surnuks-tunnistamine tähtis. Uuema aja kiire elu ja rahvamajanduslikud huvid on surnuks-tunnistamise tähtsaks tunnistanud. Seepärast on märgata tähtaegade lühendamise tendentsi. Saksa seadustikus on 1 aastane tähtaeg ette nähtud kadunute kohta Balti meres ja 2 aastat Euroopa meredes, ning teistes meredes pikem tähtaeg. Meie eelnõu on tarvitusele võtnud 3 aastase tähtaja.

Kui näiteks hiidlane Hiisaare ja Haapsalu vahel on hukkunud, peab ootama 3 aastat. Milleks nii pikk tähtaeg. Siin peab arvestama rahvamajanduse huvidega.

Juriidiliste isikute tähendus on käesoleval ajal suur. Suur hulk ettevõtteid töötavad juriidiliste isikute näol. Tsiviil-seadustikes on nende kohta täpsed normid, kuna meie eelnõus on väga napid. On tarvitatud klassifikatsiooni, mis ei ole teistes seadustikkudes ja mis pole vastu-võetav teaduslikult. Seltside ja ühingute kohta käivad määrused on üldse puudulikud. Ei ole sisse võetud, kuidas kan-

nab vastutust juriidiline isik. Juriidiliste isikute likvidaatorite vastutust ei ole käsitletud. Juriidiliste isikute organite mõiste on ühel, teisel ja kolmandal viisil tähendatud. Juriidiliste isikute osa eelnõus on vastuvõtmatu ja kui need normid seaduseks teha, muutuks olukord palju halvemaks kui praegu.

Asjade ja objektide suhtes tähendan, et siin tulevad samad olud ilmsiks. Asjad on kehalised ja kehatud. Selle kohta on B. E. S. vastav norm võetud ja lühendatud, aga õnnetult. Seal on täpne määrus, millised asjad kuuluvad kehaliste või kehatute hulka. Eelnõus on tähendamata jäetud, millised asjad kuuluvad kehaliste hulka.

Õiguslike toimingute juure minnes on näha, et määrused nende kohta on võetud B. E. S., üksikud Saksa Ts.-Sead. Ka on katsutud iseseisvaid nuendusi teha, kuid tagajärg on see, et aine äramääramine on segi läinud. Need normid olid B. E. S. nõude osas. Nüüd on need aga mahutatud üldossa ja see on seisukorda halvendanud. Veel on mahutatud üldossa hulk norme, mis peaksid eriosas olema, näiteks alternatiivsed nõudmised jne. §§ 122—133 oma sisu poolest kuuluvad nõudeõiguse ossa, aga mitte üldossa. Puudulikult on käsitletud õiguslike toimingute juures esindajate ja volinikkude küsimus. On ärajäetud mõiste, kes see esindaja üldse on. Uuemat ajal on aga esindajate instituudi küsimus väga tähtis, ning äärmiselt tarviline. Vanal ajal ei olnud see nii tähtis. Praegusel ajal võib Ameerika miljonär oma villas sigarette suitsetada ja miljonid inimesed töötavad tema esindajate juhatusel. Terve hulk majanduslike huve teeb esindajate küsimuse tarviliseks.

Tahteavalduste, pettuste jne. juures ei taha ma pikemalt peatuda. Nende kohta on normid üle võetud B. E. S., ainult vi-gadega.

(Järgneb.)

Riigikohtu tegelus.

Administratiiv-osakond.

Kas linnavolinik, kes kandidaadina linnanõuniku kohale üles seatud, võib enda valimisest hääletuse teel osa võtta?

Vastus jaatav.

Linnaseaduse (V. V. Seadl. ja Korrald. Kogu nr. 157 — 1917 a.) § 115. järele, valitakse linnavalitsuse liikmed (linnanõunikud) linnavolikogu poolt, sama seaduse § 73. põhjal toimetatakse valimisi kogukondlike ametite peale kinnisel hääletusel. Neis paragrahvides või ka teistes Linnaseaduse paragrahvides ei ole ette nähtud, et linnavolinik, kes kandidaadina linnanõuniku kohale on üles seatud, ei võiks enda valimisest hääletuse teel osa võtta. Endine Vene Senat on küll seletanud, et mittevalivate ja valivate häälte võrdseks osutumisel valitava isiku hääl ei või viimastele (valivatele) häältele juure arvatud saada. Kuid seda seletust ei saa praeguse demokraatliku korra juures enam kohaldada. Linnavolikogud seisavad koos rühmadest (erakondadest), nagu see selgub Linnavolikogude valimise seadusest (R. T. nr. 84 — 1926). Iga rühm, seades teatava koha peale oma kandidaadi üles, teeb seda mitte ülesseatava isiku, vaid rühma huvides, samuti rühma poolt teatava koha peale kandidaadina üles seatud isik, võttes enda valimisest hääletuse teel osa ja andes hääle enda poolt, ei pea toimima oma isiklikes huvides, vaid rühma huvides. Seepärast pole mingisugust kaalvat põhjust nõuda, et teatava rühma poolt ülesseatud kandidaat ei tohi rühma huvides toimida, s. o. enda poolt hääletada, võib ta aga üldse enda poolt hääletada, siis seda vähem põhjust on nõuda, et niisugusel korral, kui valivad ja mitte-valivad hääled võrdseks osutuvad, tema hääl valivate häälte hulka ei või arvatud saada. Igatahes ei keela Linnaseadus, nagu eelpool seletatud, valitava isiku osavõttu enda valimisest.

(R. Adm.-osak. t. nr. 694¹ — 1927. a.)

Kas Kaitseväelaste ja nende perekondade pensioni seaduse § 39. tuleb lugeda § 36. täienduseks?

Vastus eitav.

Kaitseväelaste ja nende perekond. pens. seaduse § 36 näeb ette pensioni määramise töövõime kaotuse tõttu kaitseväe teenistuse ajal (väljaspool teenistusekohuste täitmist) saadud vigastuste või haiguste tagajärjel, § 39 näeb ette ühekordse toetusraha määramise isikutele, kui neil ei ole õigust pensioni saamiseks, kuid lahkusid teenistusest haiguste pärast, mis teenistuse jätkamise võimatuks teevad. § 39-as on ühekordse toetusraha määramise tingimuseks arvatud kolm asjaolu: 1) vähemalt kaheaastane teenistus Eesti kaitseväes, 2) lahkumine teenistusest haiguste pärast, mis teenistuse jätkamise võimatuks teevad, ja 3) et teenistusest lahkunud ei ole õigust pensioni saada. § 39. ei nõua, et haigus oleks saadud kaitseväe teenistuse ajal, nagu see on ette nähtud § 36., vaid seab toetusraha määramise tingimuseks üksipäinis haiguste pärast teenistusest lahkumise fakti enese, § 36. redaktsioon ei luba seda paragrahvi mõista kui § 36. täiendust. § 36-st on selge, et alla vileaastane teenistus kaitseväes ei anna õigust selles paragrahvis ettenähtud tingimustel pensioni saamiseks ja kui § 39 oleks ainult § 36. täienduseks, siis oleks ülearune olnud § 39. esimeses jaos veel määrata, et ühekordne toetusraha määratakse ainult juhtumusel, kui isikul õigust ei ole pensioni saada. § 39-as on toetusraha määramine ettenähtud teistsugustel tingimustel, kui pensioni määramine § 36. järele ja seepärast ei ole alust toetusmääramise otsustamisel arvesse võtta nõudeid, mis üles seatud § 36-as pensioni määramisel. Pens. Seaduses on kaitseväe-teenistuse all üldse mõeldud teenistust Eesti kaitseväes. Kuid § 39. esimeses jaos, nagu eelpool juba tähentatud, on toetusraha mää-

Riigikohtu üldkogu 1927. a. tegevuse aruanne.

Asjade liigid	1927. a. jooksul otsustatud asjad													Lõpetamata asju 1. jaanuaril 1928. a.	1927. a. oli üldkogu korraldavaid istungeid	Neil istungeil arutatud küsimuste arv	1927. a. oli üldkogu avalikke istungeid	
	Lõpetamata asju 1. jaanuaril 1927. a.	1927. a. jooksul asju juure tulnud	Kokku oli asju 1927. a.	Kaebused, protestid ja palved tagajärjeta jätud.	Otsused ehk määrused tühistatud.	Kaebused ja seletuse- pärimised läbi- vaatamata jätud.	Asjatoimetus ära lõpetatud	Ettepanekud kinnitatud	Seletusi antud	K. A. S. S. § 295 ^a kohaldatud	Riigikohtu osakon- nale otsustamiseks antud	Teisse kohtuasutisse üle antud	Eetuurimise korral- damiseks prokuröörile saadetud.					Kokku otsustatud 1927. aastal
1. Dietsiplinaar-asjad	4	17	21	4	—	—	—	—	—	4	—	9	2	19	2			
2. Valvekorras antud kaebused ja protestid :																		
a) Kohtupalati otsuste ja määruste peale	7	12	19	14	—	2	—	—	—	—	1	—	—	17	2			
b) Tartu-Võru Rahukogu otsuste ja määruste peale	—	8	8	4	1	1	—	—	—	—	1	—	—	7	1			
d) Viljandi-Pärnu Rahukogu otsuste ja määruste peale	—	1	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—			
e) Rakvere-Paide Rahukogu otsuste ja määruste peale	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—			
3. Seletusepärimised :																		
a) Riigikohtu osakonnit esimehe kaudu	1	2	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2			
b) Esimehe ettepanekud	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—			
d) Kohuministri	4	3	7	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	6	1			
4. Maade sundvõrandamise asjad	1	1	2	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	2	—			
5. Mitmesugused asjad	1	15	16	1	4	6	1	—	—	—	1	—	—	15	1			
KOKKU	18	61	79	24	6	11	1	1	8	4	3	10	2	70	9	50	145	2

Riigikohtu administratiiv-osakonna

I astme toimetused.	Asutised, kelle otsuste peale kaebused antud.		Lõpetatud 1927. aastal														Kokku	
	I. jaanuaril 1927. a. oli lõpetamata	1927. a. jooksul tuli sisse	rahuldati		jäeti taga-järjela		mitmesugusel põhjusel jäeti labivaatamata		kõrvaldati labivaatamiselt		pandi seisma		Kokku		I. jaan. 1928. a. jäi lõpetamata			
			arv	%	arv	%	arv	%	arv	%	arv	%	arv	%				
1	Siseministeerium, Admin. ja omaval. asjade Peavalitsused	26	53	79	10	14,49	24	34,78	17	24,64	18	26,09	—	—	69	10		
2	Politsei Peavalitsus ja direktor	—	6	6	—	—	2	40,00	1	20,00	2	40,00	—	—	5	1		
3	Piirivaive Valitsus	—	1	1	—	—	1	100,00	—	—	—	—	—	—	1	—		
4	Rekvireerimise Peakomisjon	2	52	54	4	12,50	19	59,37	6	18,75	3	9,38	—	—	32	22		
5	Kaub.-Tööstusministeerium	1	4	5	2	66,67	1	33,33	—	—	—	—	—	—	3	2		
6	Teedeminist. ja Mereasj. Peaval.	6	11	17	4	25,00	10	62,50	—	—	2	12,50	—	—	16	1		
7	Raudteede Valitsus	1	12	13	2	15,39	1	7,69	1	7,69	9	69,23	—	—	13	—		
8	Posti-, telegr. ja telef. Peaval.	—	3	3	—	—	1	100,00	—	—	—	—	—	—	1	2		
9	Haridusministeerium	8	26	34	11	37,95	14	48,27	2	6,89	2	6,89	—	—	29	5		
10	Töö- ja Hoolekandeministeer.	22	94	116	17	16,19	80	76,19	2	1,90	5	4,76	1	0,96	105	11		
11	Kinnitusköök	2	2	4	2	50,00	1	25,00	—	—	1	25,00	—	—	4	—		
12	Rahaministeerium	5	32	37	7	25,00	13	46,42	6	21,43	2	7,15	—	—	28	9		
13	Ots. Maks. Peaval. ja Peakom.	110	141	251	45	24,06	132	70,59	4	2,14	6	3,21	—	—	187	64		
14	Tulumaksu Peakomitee	128	85	213	30	19,87	115	76,16	1	0,67	2	1,32	3	1,98	151	62		
15	Tollikomitee	6	20	26	2	10,53	16	84,21	—	—	1	5,26	—	—	19	7		
16	Aksiisi Peavalitsus	—	3	3	2	66,67	1	33,33	—	—	—	—	—	—	3	—		
17	Riigikontroll ja kontrollnöuk	12	28	40	15	40,54	19	51,35	3	8,11	—	—	—	—	37	3		
18	Sõjaministeer. ja Sõjanõukogu	5	40	45	8	22,86	22	62,85	3	8,57	1	2,86	1	2,86	35	10		
19	Kaitseväe Peakomisjon	1	7	8	2	28,57	2	28,57	3	42,86	—	—	—	—	7	1		
20	Valitsministeerium	—	3	3	—	—	2	100,00	—	—	—	—	—	—	2	1		
21	Kohtuministeerium	2	8	10	1	10,00	3	30,00	6	60,00	—	—	—	—	10	—		
22	Põludõmin. peavalitsustega	220	342	562	56	14,47	193	49,87	17	4,39	109	28,16	12	3,11	387	175		
23	Maakorrald. Peakomisjon	1	23	24	4	26,66	9	60,00	—	—	2	13,34	—	—	15	9		
24	Ettekanded otsuste tühistamise ja väeluste lahendamise kohta	1	6	7	3	50,00	3	50,00	—	—	—	—	—	—	6	1		
25	Mitmesugused asutised	1	16	17	—	—	3	17,65	—	—	14	82,35	—	—	17	—		
Kokku		560	1018	1578	227	19,21	687	58,11	72	6,09	179	15,15	17	1,44	1182	396		

Kokkuvõtte.

I. jaanuaril 1927. a. oli lõpetamata:

I astme asju 560

II astme asju 162

Kokku 722

1927. aasta jooksul tuli juure:

I astme asju 1018

II astme asju 274

Kokku 1292

Nendest lõpetati aasta jooksul:

I astme asju 1182 ehk 74,90 %.

II astme asju 378 . 86,70 %.

Kokku 1560 ehk 77,46 %.

Kõik kokku: $\frac{560 + 1018}{1578} + \frac{162 + 274}{436} = 2014.$

1927. aasta tegevuse aruanne.

Il astme toimetused.	Kohtuasutised, kelle otsuste peale kaebused antud	1. jaanuaril 1928. a. oli lõpetamata		Kokku	Lõpetatud 1927. aastal										1. jaan. 1928. a. jäi lõpetamata	
		1927. aasta jooksul tuli sisse	Kokku		rahuldati		jäeti tagajärgeta		kõrvaldati läbivaatamisest		kustutati maha ja lõpetati mitmesugustel põhjustel		Kokku	Kokku		
					arv	%	arv	%	arv	%	arv	%				
1	Tallinna-Haapsalu Rahukogu	7	40	47	17	36,96	21	45,65	1	2,17	7	15,22	46	1		
2	Tallinna 1. jsk. rahukohtunik	1	1	2	1	50,00	1	50,00	—	—	—	—	2	—		
3	Tallinna 6. jsk.	1	—	1	1	100,00	—	—	—	—	—	—	1	—		
4	Tallinna 9. jsk.	2	1	3	—	—	3	100,00	—	—	—	—	3	—		
5	Keila jsk.	—	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3		
6	Raasku jsk.	4	8	12	7	63,64	3	27,27	—	—	1	9,09	11	1		
7	Rapla jsk.	2	1	3	2	66,67	—	—	—	—	1	33,33	3	—		
8	Haapsalu jsk.	1	2	3	2	66,67	1	33,33	—	—	—	—	3	—		
9	Saaremaa 1. jsk.	—	1	1	—	—	1	100,00	—	—	—	—	1	—		
10	Saaremaa 2. jsk.	1	1	2	1	50,00	1	50,00	—	—	—	—	2	—		
11	Hilumaa jsk.	—	3	3	1	50,00	1	50,00	—	—	—	—	2	1		
12	Rakvere-Paide rahukogu	23	28	51	27	54,00	23	46,00	—	—	—	—	50	1		
13	Rakvere 1. jsk. rahukohtunik	—	3	3	—	—	1	100,00	—	—	—	—	1	2		
14	Rakvere 2. jsk.	—	5	5	3	75,00	1	25,00	—	—	—	—	4	1		
15	Narva 1. jsk.	—	1	1	1	100,00	—	—	—	—	—	—	1	—		
16	Narva 2. jsk.	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1		
17	Narva 3. jsk.	4	3	7	5	71,42	1	14,29	—	—	1	14,29	7	—		
18	Jõhvi jsk.	3	4	7	3	75,00	1	25,00	—	—	—	—	4	3		
19	Tapa jsk.	2	3	5	3	75,00	1	25,00	—	—	—	—	4	1		
20	Paide jsk.	1	2	3	1	50,00	1	50,00	—	—	—	—	2	1		
21	Rakke jsk.	—	3	3	3	100,00	—	—	—	—	—	—	3	—		
22	Lüganuse jsk.	3	1	4	2	50,00	2	50,00	—	—	—	—	4	—		
23	Järva-Jaani jsk.	—	4	4	—	—	2	100,00	—	—	—	—	2	—		
24	Tartu-Võru rahukogu	12	22	34	14	43,75	18	56,25	—	—	—	—	32	2		
25	Tartu 1. jsk. rahukohtunik	1	3	4	—	—	2	66,67	—	—	1	33,33	3	1		
26	Tartu 2. jsk.	1	—	1	1	100,00	—	—	—	—	—	—	1	—		
27	Tartu 3. jsk.	1	1	2	1	100,00	—	—	—	—	—	—	1	—		
28	Tartu 4. jsk.	4	1	5	3	60,00	—	—	1	20,00	1	20,00	5	—		
29	Tartu 5. jsk.	6	7	13	5	38,46	7	53,85	—	—	1	7,69	13	—		
30	Tartu 6. jsk.	2	7	9	4	50,00	4	50,00	—	—	—	—	8	1		
31	Mustvee jsk.	2	4	6	3	60,00	2	40,00	—	—	—	—	5	1		
32	Elva jsk.	4	6	10	4	50,00	3	37,50	1	12,50	—	—	8	2		
33	Jõgeva jsk.	1	2	3	2	66,67	—	—	—	—	1	33,33	3	—		
34	Otepää jsk.	2	5	7	1	25,00	3	75,00	—	—	—	—	4	3		
35	Valga 1. jsk.	3	4	7	5	83,33	1	16,67	—	—	—	—	6	1		
36	Valga 2. jsk.	2	11	13	1	12,00	5	62,50	1	12,50	1	12,50	8	5		
37	Võru 1. jsk.	—	2	2	1	50,00	1	50,00	—	—	—	—	2	—		
38	Võru 2. jsk.	3	6	9	3	33,33	6	66,67	—	—	—	—	9	—		
39	Võru 3. jsk.	3	2	5	4	100,00	—	—	—	—	—	—	4	1		
40	Petseri 1. jsk.	4	3	7	4	66,67	2	33,33	—	—	—	—	6	1		
41	Petseri 2. jsk.	4	2	6	2	50,00	2	50,00	—	—	—	—	4	2		
42	Viljandi-Pärnu Rahukogu	13	19	32	7	26,92	16	61,54	1	3,85	2	7,69	26	6		
43	Viljandi 1. jsk. rahukohtunik	1	5	6	2	40,00	3	60,00	—	—	—	—	5	1		
44	Viljandi 2. jsk.	3	9	12	4	36,36	7	63,64	—	—	—	—	11	1		
45	Pärnu 1. jsk.	2	2	4	1	33,34	1	33,33	1	33,33	—	—	3	1		
46	Pärnu 2. jsk.	4	6	10	5	71,44	1	14,28	—	—	1	14,28	7	3		
47	Pärnu 3. jsk.	3	11	14	6	46,15	7	53,85	—	—	—	—	13	1		
48	Mõisaküla jsk.	21	8	29	15	60,00	10	40,00	—	—	—	—	25	4		
49	Suure-Jaani jsk.	2	4	6	2	33,33	4	66,67	—	—	—	—	6	—		
50	Põltsamaa jsk.	1	1	2	—	—	1	100,00	—	—	—	—	1	1		
51	Riigikohtu otsuste tšemberotsust.	2	2	4	1	33,33	2	66,67	—	—	—	—	3	1		
Kokku		162	274	436	181	47,89	173	45,78	6	1,62	18	4,71	378	58		

1. jaanuariks 1928. a. jäi lõpetamata:

I astme asju 396 ehk 25,10 %.

II astme asju 58 " 13,30 %.

Kokku 454 ehk 22,54 %.

Avalikke kohtuistungeid oli — 63.

Korraldavaid koosolekuid — 123.

Korraldaval koosolekul arutatud kokku 1859 küsimust

Riigikohtu kriminaal-osakonna

	Otsustamata asjade arv 1. jaanuaril 1927. a.	Juuretulnud asjade arv 1927. a.	Kokku	Otsustatud asju 1927. a.								KOKKU	
				Tagajärjete jäetud	Otsused muudetud ehk tühistatud	Kr.Kp.S. §§ 916, 912. ja 174. põhjal labivaatamiselt kõrvaldatud	Teistel põhjustel labivaatamata jäetud	Ektepanekud ja pal- ved rahuldatud	Süüdimõistvad otsused	Õigeksmõistvad otsused	Riigikohtu üldkogule üle antud		Seletus antud
Kohtupalat	22	220	242	175	44	2	2	—	—	—	—	—	223
Sõjaringkonnakohus	—	25	25	20	4	—	—	—	—	—	—	—	24
Tall.-Haapsalu Rahukogu.	25	362	387	273	75	8	1	—	—	—	—	—	357
Tartu-Võru	31	183	214	146	48	4	—	—	—	—	—	—	198
Rakvere-Paide	11	133	144	110	18	3	—	—	—	—	—	—	131
Viljandi-Pärnu	15	114	129	100	16	1	—	—	—	—	—	—	117
Riigikohus II instants.	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Erak. ja mitmesuguseid asju	3	66	69	43	10	—	3	5	—	—	1	—	62
Kokku	107	1104	1211	867	215	18	6	5	—	—	1	—	1112

Riigikohtu tsiviil-osakonna

	1. jaanuariks 1927. a. oli otsustamata asju	1927. a. jooksul juure- tulnud asju	Kokku	1927. a. otsustatud asju			1. jaanuariks 1928. a. jäl otsustamata asju
				Tagajärjete jäetud	Kaebused ja palved rahuldatud (otsused tühistatud)	Kokku	
Kohtupalat	124	295	419	214	78	292	127
Tallinna-Haapsalu Rahukogu	79	274	353	194	92	286	67
Tartu-Võru	67	200	267	151	45	196	71
Viljandi-Pärnu	75	184	259	115	62	177	82
Rakvere-Paide	31	102	133	58	20	78	55
Mitmesuguseid asju	1	3	4	1	—	1	3
Kokku	377	1058	1435	733	297	1030	405
Perekonnanimede muutmise asju.	20	77	97	21	46	67	30
Kokku	397	1135	1532	754	343	1097	435

1927. a. tegevuse aruanne.

Otsustamata asjade arv 1. jaanuaril 1928. a.	Kohtuistungite arv	Korr. koosolekute arv	Korr. koosolekutel läbi- arutatud küsimuste arv	Otsustatud asjade arvust %/0								
				Tagajärjeta jäetud	Otsused muudetud ehk tühistatud	Kr Kp S. §§916 ¹ , 912. ja 174. põhjal läbiva- tamiselt kõrvaldatud	Teistel põhjustel läbivaatamata jäetud	Ettepanekud ja palved rahuldatud	Sättidimistvad otsused	Oigeksmõistvad otsused	Riigikohtu üldkogule alle antud	Selektus antud
19	—	—	—	78,47	19,73	0,9	0,9	—	—	—	—	—
1	—	—	—	83,33	16,67	—	—	—	—	—	—	—
30	—	—	—	76,47	21,01	2,24	0,28	—	—	—	—	—
16	—	—	—	73,74	24,24	2,02	—	—	—	—	—	—
13	—	—	—	83,97	13,74	2,29	—	—	—	—	—	—
12	—	—	—	85,47	13,68	0,85	—	—	—	—	—	—
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	—	—	—	69,36	16,13	—	4,84	8,06	—	—	1,61	—
99	38	124	1101	77,97	19,33	1,62	0,54	0,45	—	—	0,09	—

1927. a. tegevuse aruanne.

Asjade nõudehinna üldsumma Mrk.	Asjad, mille nõuded hindamata	Otsustamata asjade nõudehind Mrk.	Otsustamata asjad, mil- ledes nõuded hindamata	Kohtuistungite arv	Korrald. koosolekuid		%/0	
					arv	läbilarutatud küsimusi	Tagajärjeta jäetud	Kaebused ja palved rahuldatud (otsused tühistatud)
225.623.897	37	115.719.033	11				73,29	26,71
147.120.992	11	6.694.569	1				67,83	32,17
25.015.532	14	14.980.414	5				77,05	22,95
171.784.466	18	38 655.652	7				64,97	35,03
5.218.655	8	3.569.765	5				74,36	25,64
—	4	—	1				100,00	00,00
574.763.542	92	179,619,423	30	35	65	1020	71,17	28,83
—	—	—	—	—	—	—	31,34	68,66
574.763.542	92	179,619,423	30	35	65	1020	68,73	31,27

ramise tiheks tingimuseks arvatud see asjaolu ise, et isik lahkub teenistusest haiguse pärast, mis teenistuse jätkamise võimatuks teeb, ilma et oleks seadus veel nõude üles seadnud, et ka haigus ise oleks saadud Eesti kaitseväge teenistuse ajal.

(R. Adm.-osak. t. nr. 481^{II} — 1927 a.)

Kas Tartu Ülikooli dotsendil, kes ühtlasi täieliku kohustusega ametit peab mõnes riigiasutises, on õigus riigiteenistusest vabastamise puhul palga edasisaamise seaduse (R. T. nr. 100 — 1926 a.) põhjal teenistusest vabastamise puhul kolmekuu palka saada?

Vastus eitav.

Riigiteenistusest vabastamise puhul palga edasisaamise seaduse § 1. kolmanda lõike järele kaotab teenistusest vabastatu riigi-ametnik või teenija õiguse palka edasi saada endise koha järele, kui tema uuesti riigiteenistusse astub sama palgalise või kõrgema palgalise kohale. Juhusel, kui tema uuel kohal vähem palka saab, makstakse temale aga endise teenistuskoha järgi palga vahe nende kuude jooksul, millal tema muidu õigustatud oleks olnud palka edasi saama. Ülikooli seaduse § 3. järele on Ülikool riiklik asutis, § 55. järele loetakse dotsent määraliseks teaduseõpetajaks, § 65. järele on dotsendi ülesandeks õpetada kohustuslikke eriaineid, § 75. järele võib määraline õppejõud teist täieliku kohustusega ametit pidada riigi-, omavalitsuse- või erateenistuses ainult teaduskonna kogu nõusolekul ja Haridusministri loaga ning § 77. märkuse järele arvestatakse määralise õppejõu teenistus ülikoolis riigiteenistuseks. Etteoetud Ülikooli seaduse määrustest selgub, et Ülikooli dotsent vabanedes mõnest temale lubatud ametist riigiasutises, ning jäädes edasi Ülikooli dotsendiks, on õigustatud nõudma ainult palga vahe maksmist, mis seisab ametikoha, millest ta on vabastatud, palga ja ülikooli õppejõuna saadava palga vahel.

(R. Adm.-osak. t. 590^I — 1927. a.)

Kas kodakondsuseta isikuid, kellele on Eesti Politsei Peavalitsuse poolt välja antud niinimetatud Nanseni passid, tuleb lugeda välismaalasteks?

Vastus jaatav.

Vabariigi Valitsuse määruses 2 det. 1921. a. vabariigi piirides viibivate välismaalaste kohta (R. T. nr. 114 — 1921. a.) nimetatakse kodakondsuseta isikuid või isikuid, kellel puudub võimalus rahvusliku passi muretsemiseks ja keda varustatakse Eesti ametiasutiste poolt ajutiste isikutunnistustega, otsekohe välismaalasteks. Genfis 3-5 juulil 1922 a. Nanseni poolt kokkukutsutud valitsuste konverentsil vastuvõetud korraldustes vene emigrantide varustamise kohta isikutunnistustega (certificat d'identité) ei ole samuti sugugi ette nähtud, et kokkulepitud kuju järele isikutunnistustega varustatud vene emigrandid muutuvad selle riigi kodanikkudeks, kelle ametiasutiste poolt neile need tunnistused välja antakse. Ümberpöörduvalt, neis kokkulepetes on muuseas ette nähtud, et isikutunnistuse väljaandmine konverentsi poolt vastuvõetud kujul vene emigrantidele ei vabasta viimaseid alluvusest seadustele ja politseilistele määrustele, mis välismaalaste kohta maksvusel on vastavates riikides. Kõik isikud, kes ei kuulu Eesti kodakondsusse, kuuluvad Eestis maksvate seaduste järele välismaalaste mõiste alla.

(R. Adm.-osak. t. nr. 603^{II}/604^{II} — 1927. a.)

Kellest oleneb välismaalaste väljasaatmine Eesti vabariigi piiridest?

Vastus: Siseministriast.

Heakorra ja julgeoleku seaduse § 365. näeb ette, et Eesti riigis tuleb teostada välismaalaste väljasaatmist siseministri äránägemise ja korralduste kaudu. Seaduses ei ole loeteldud põhjusi, mis õigustavad siseministrit välismaalast välja saatma, vaid väljasaatmise õiguse tarvitamine on jätud sise-

ministri äranägemisele. Kuid seda seaduse määrust ei tule mõista selles mõttes, et siseminister võib välismaalasi Eesti riigi piiridest välja saata ilma igasuguse põhjuse ta. Üldiselt on maksev põhimõte, et välismaalasi võib riigi piiridest välja saata, kui nad muutuvad hädaohtlikkudeks heakorra ja julgeolekule sisepoliitiliselt või välispoliitiliselt. Kuid siseminister ei ole ainult seotud väljasaatmise õiguse tarvitamises piiritletud põhjustega ja tingimustega, vaid võib oma õigust tarvitada, kui teatava välismaalase kohta on olemas andmed, et tema üldiselt ühel või teisel põhjusel hädaohtlikuks muutunud heakorrale ja julgeolekule.

(R. Adm.-osak. t. nr. 603^{II}/604^{II} — 1927 a.)

Kas apteekide ärisildid käivad ärisildi maksu alla?

Vastus: ei käi ainult juhtumusel, kui ärisill on sundusliku ärisildi suuruse piirides.

Hoolimata sellest, et Vabariigi apteekide avamise seaduses apteeki nimelatakse ter- vishoidlikuks asutiseks ja arstiseadus korraldab apteekide loõtamise korda, et rohu- hinnad kindlaks määratakse ja apteekide kuulutused kuuluvad kontrolli alla, tuleb vabamüügi apteeki Ärimaksu seaduse § 449. lisa põhjal lugeda äriliseks kaubanduslikuks ettevõtteks, mille pidamiseks kohuslik on Ärimaksu seaduse § 447. ja 449. põhjal ka äritunnistuse lunastamine, Ärimaksu seaduse § 488. ja Arsti seaduse § 373. järele peab apteegil ka vastav ärisill olema. Linna- seaduse §§ 108. ja 33. põhjal (Vene Ajut. Valits. Seadl. ja Määruste kogu 1917. a. nr. 157 art. 869) on linnavolikogul õigus ärisiltide ja ärikuulutuste kohta sundmää- rusi välja anda ja linnade sissetulekute, väljaminekute ja eelarvete kohta Seadl. ja Määr. kogus 1917. a. nr. 274 avaldatud määruse § 80. ja 89. põhjal on linnal õigus ärisiltide ja maalide pealt, kui neil on äri- lise reklaami iseloom ja eesmärk, maksu võtta. On vastavas linna sundmääruses

sundusliku ärisildi suurus, mis maksuvaba, kindlaks määratud ja üle selle suuruse äri- siltide kohta tunnustatud ärilise reklaami iseloom ja vastavad maksud ette nähtud, siis ei käi apteegi ärisill tähendatud maksu alla, kui ta on sundusliku ärisildi suuruse piirides.

(R. Adm.-osak. t. nr. 626^I — 1927. a.)

Tsiviil-osakond.

Talamaade tükeldamise alammäärade muutmise seadus (R. T. nr. 107/108 — 1925 a.) ja kroonuvalla talud.

Ülalnimetatud seadus kaotas ära Liivi talurahva sead. §§ 114. ja 223. ettenähtud kohasuuruse alammäärad neis juhtumeis, kui maade peal asuvad väikekoha pidajad selle seaduse maksmahakkamiseni kasutasid tege- likult nende käes olevaid kohti ja omanda- vad neid kas ostu teel või muul viisil, kus- juures kuni 1. jaanuarini 1927. nende koh- tade kinnistamiseks ette pandavad lepingud olid vabad igasugusest tempel-, kinnistus- ja kantseleimaksust. Seda seadust hakati kohaldama ka endistest kroonumõisatest lahutatud talude tükeldamise suhtes. Eriti vabastati kuni 1. jaanuarini 1927. a. kroonu- valla taludest väljaeraldavate maatükkide kohta käivad tokumendid maksust ja lõivust. Riigikohus leiab, et see toimetusviis õige ei olnud kroonuvalla talude suhtes. Kroonu- valla talude kohta ei maksnud meil Liivi talurahva sead. §§ 114. ja 223. aratähenda- tud alammäärad. Seal ei olnud taalrite hinnet üldse olemaski. Kroonuvalla talu- sid võis ja võib neil põhjustel vabalt tükel- dada, uute tükkide suurusest rippumata. Neil põhjustel ei või käia kroonuvalla talude kohta ei tükeldamise alammäärad, ei nende muutumised, veel vähem aga kinnistus- ja tempelmaksust vabastamine tükeldamise juures.

(Riigikohtu tsiv.-osak. t. nr. 987—1927. a.)

Johann Arro †.

S. a. 24. veebruari õhtul suri riigikohtunik Johann Arro. Kadunu oli sündinud Pärnumaal Polli vallas taluperemehe pojana 13. aprillil 1865 a. vana kal. järele. Algõpetuse sai ta Polli valla- ja Karksi kihelkonna koolis. Et poiss erkse vaimuga oli, siis otsustasid vanemad teda edasiõppima saata Valga kõstrite seminaari. Kõstri tulevik aga ei meeldinud noorele Arro'le. Tema janunes kõrgema hariduse järele. Valga seminaari kursust pooleli jättes, astus ta Pärnu gümnaasiumi, mille lõpueksami ta sooritas 1888. a. kevadel. Tartu ülikoolis õppis Arro esiotsa arstiteadust. Ühtlasi võitis ta osa ka toleaegsest Eesti õliõpilaste koondusest ja oli korporatsiooni „Viliensis“ asutajate hulgas. Pärast „Viliensise“ likvideerimist jäi Arro Eesti Õliõpilaste Seltsi edasi ja lõpetas õppimise ülikooli õigusteaduskonnas kevadel 1895. a. Sama aasta

sügisel asus Arro advokaadina Riiga. Riias tunti Arro't kui head ja ustavat advokaati ja tal oli laialdane klientkond, peaaegselt Eesti talurahva hulgast, kellel Riias, kohtutes või jälle administratiivasutistes oli tegemist. Riiga jäi Arro kuni 1920. a. sügiseni, õpeteeris siis Eesti kodakondsusesse ja valiti 1920. a. oktoobri kuul riigikohtunikuks. Riigikohtus töötas J. Arro tsiviilosakonnas ja juhatas ühtlasi praktilisi töid tsiviilõiguse alal ülikooli juures. Meie ajakirja toimetajate hulka kuulus J. Arro 1922. a. Raske ja kurnav haigus sundis teda meie toimetusest lahkuma juba järgmisel aastal, kuna ta aga oma tööd riigikohtus ja ülikooli juures ustavalt kuni surmani jatkas. J. Arro isikus kaotas meie noor kohus haruldaselt selge ja terava peaga kohtuniku. Olgu kodumaa muld talle kerge. —

Kirjandus.

Парламентаризм и суверенное государство.

Mit einem referat: der Parlamentarismus und der souveräne Staat.

N. Maim: Tartu 1927. (212 lk.)

Parlamentarismil on palju vaenlasi. Tekib kusagil riigis ajutiselt mõningaid raskusi, leidub kohe isikuid, kes kõik pahed riiklikus elus parlamentarismi arvele panevad. Sellele seltsib harilikult parteide valitsemise hukkamõistmine, poliitiliste parteide üldine eitamine ja hülje kõva käega valitsuse järele. Ei ole mitte lialdus väita, et suurem osa parlamentarismi vastastest ei tunne ega mõista neid ühiskondlikke momente riiklikus organisatsioonis, mis parlamentarismi tema kaasnähtustega tingivad ja ühes sellega ka õigustavad. Riigiõiguse küsimuste üle otsustamine aga ilma et mõista nenda ühiskondlikku sisu, tekkimislugu ja arenemise tendentsi on iseenesest viljatu ja praktilise politika seisukohalt isegi hädasohtlik. Põhiseaduse muutmise kavatsusega on ka meil

riigiõiguse küsimused pääsivalt päevakorda asetatud. Järgneva Õigusteadlaste-päeva töökava on tervelt riigiõiguse küsimustele pühendatud. Niisuguse olukorra juures on eriti tervitatav Tartu Ülikooli riigiõiguse professori N. Maimi eeltähendatud uurimuse ilmumine. Selles uurimuses käsitab N. Maim riigiõiguse põhiprobleeme, riigi ühiskondlikke funktsioone, sunni- ja ühendusmomenti riiklikus organisatsioonis, riigivõimu probleemi ja eriti riigivõimu avalduse viisi seaduseandluses ja valitsemises. Üldiselt domineeriva riigiõiguse põhilauseid ja õiguslikud konstruktsioonid on kokku seatud peaaegselt monarhistliku riigikorra mõistmiseks, selgitamiseks ja põhjendamiseks. Neis leidub palju kunstlikku, ebamääraat, isegi metafüüsika jälgi ning nende põhi-

lausete ja konstruktsioonide seisukohalt on võimatu mõista ja põhjendada riiki parlamentliku korra juures, mis 27 Euroopa riikidest praegu juba maksev 20 (andmed kõnesolevast raamatust). N. Maim on oma uurimusega asunud õpetlaste hulka, nende arv ei ole mitte väike, kes seavad riigiõiguse käsitamise lähtekohaks põhilause, et riigiõiguse teooriat peab tulelama ajajärgu riikluse faktilisest seisukorrast ja et riigiõiguse põhilauseil võib olla eluline tähtsus ainult siis, kui nad on realiseerunud ajajärgu riikluse faktilistes vahekordades. Sellest lähtekohast välja minnes ongi autori eriülesandeks mõista ja selgitada praeguse ajajärgu riikluse iseloomustavaid jooni parlamentarismi faktilistes vahekordades ja nende kohaselt konstrueerida riigiõiguse mõisteid. Autor eitab täielikult praegugi veel riigiõiguses tunduvalt valitsevat tahteteooriat (Vilienstheorie) ja kõiki sel teoorial baseeruvaid konstruktsioone. Eriti ja pikemalt peatub autor riigi suvereniteedi ja parlamendi liikme nii-nimetatud „rahvavolituse“ mõiste juures, neid kui tahteteooria tulemusi täiesti eitades. Praktilisest seisukohast oleks meile kõige huvitavam parlamentarismi tõelise sisu analüüs seaduseandluses ja valitsemises Prantsusmaa parlamendi senise tegevuse alusel, mille juures autor esile toob ka Balti riikide, eriti Eesti riigikorra iseärasused. Selle analüüsi tagajärjel väidab autor, et parlament on domineeriv organ riigis, et presidendi mõju on kadunud seaduseandluses, on kadunud valitsuse moodustamisel ja valitsemisel ja et mitte ainult monarh, vaid ka presidendi instituit on käesoleval ajajärgul nagu ajalooline jäänus (lh. 23, 70, 76—82, 114, 147). Sellest analüüsist ühtlasi selgub, et demokraatliku korra juures, mis laieneb massiliseks demokraatiaks, on poliitilised parteid loomulikud ja tarvilikud tegurid riiklikus organisatsioonis ning et üksik parlamendi liige, see valitseva teooria järele „rahva volinik“, loomulikult peab taganema rühma, või partei ees, kuna poliitilised parteid peaksid edaspidi taganema rühmade

ees, mis kujunevad ühtlaaste huvide esituseks (Interessenvertretung), sest riigivõimu ülesandeks parlamentarismi juures on just huvide ühtlustamine, aga mitte kõva käega valitsemine isikliku režiimi alusel.

Teose alul lausub autor, et ta oma uurimuses ei pea kinni ühestki kindla kooli meetodist, vaid juurdleb küsimusi kui teadvuse probleeme, s. o. kriitiliselt valgustades faktilisi andmeid nende vahekorras teoreetiliste põhilausestega (lh. 2). Selle meetodi tagajärjeks tulebki ehk arvata asjaolu, et üksikute probleemide arutusel autor peamiselt rõhutab psühholoogilist momenti, jättes vähe unustusse ühiskondliku momendi lähema analüüsimise, mille tagajärjel perspektiivid tumenevad ja mõned konstruktsioonid ei tundu küllaltaselt põhjendatuina. Autor, näiteks, seab üles kui iseenesest mõistetava väite, et monarhistliku riigikorra juures on tegemist vaid autoritaarse valitsemisega monarhi tahte alusel, kuna parlamentarismi juures on tegemist rahva huvide rahuldamisega huvide ühtlustamise alusel, kuna riigivõimu autoritaarset iseloomu ei ole tunda. See väide omasoodu mõjustab, näiteks, riigivõimu mõiste konstrueerimise sunni- või ühendusmomendi alusel. Ei või ju aga nii absoluutselt väita, et monarhistliku korra juures riigivõimu ülesandeks ei ole ühegi kihi huvide rahuldamine ja samuti et parlamentarismi juures „rahva“ huvid viimaste ühtlustamise alusel rahuldamist leiavad. Tegelliku valitsemise juure pääsevad üksikud kihid heitluse järele ega või öelda, et parlamentarismi juureski „rahvas“ valitsemist tegelikult juhiks. „Rahvaesinduse“ mandaadi küsimuse kaalutlusel näitab ju autor ise, kui ebamäärane mõiste „rahvas“ on. Nii võib ka parlamentarismi juures mõnedele kihtidele riigi võim tunduda autoritaarse iseloomuga, vahest isegi rohkem kui monarhistliku riigi korra juures.

Teatavat vastuoksust on tunda ka parlamentarismi käsitlusel, kus autor vahest väidab, et kõva valitsus ei ole parlamentaarsetele korrale kohane, vahest aga leiab parlamentaarset

korra puuduseks just nõrga valitsuse olemasolu ja märgib tendentsina, et algatusvõime ikka enam ja enam koondub valitsuse kätte, mis iseenesest aga eeldab tugeva valitsuse olemasolu tarvidust. Võimalik, et need ja mõned teisedki vastuoksused on näilikut ja seletatavad küsimuste mõõdamines riivamisega ja mõistete tarvitamisega mitmes kohas eri mõttes. Nii mõnedki riigiõiguse mõisted ja konstruktsioonid, mis alul loodud kindla sisu ja mõttega, on püsima jäänud, kuid neile on hiljem teine sisu ja mõte antud. Nende tarvitamine ja arvustamine, ilma et igakord teada oleks, mis mõttes neid autor võtab, võib samuti vahest arusaamatusi tekitada ja seda võiks ka käesoleva uurimuse puhul märkida.

Hoolimata sellest, et üksikute autori väidetega ei tarvitse nõus olla, tuleb seda raamatut soovitada lugeda ka meie õigusteadlastele ja kõigile, kes huvitatud on riigiõiguse küsimuste teaduslikust käsitlemisest. Raamatus leiduv rikkalik faktiline materjal Prantsusmaa parlamentarismi funktsioneerimisest võib eriti õpellik olla ka meie politikategelastele Riigikogu töö korraldamisel, ning uurimuse tagajärgi tuleb arvesse võtta ka meie Põhiseaduse muutmise kavatsuse otsustamisel. Nagu autor eessõnas seletab, on uurimus kirjutatud vene keeles teatavaks praktiliseks otstarbeks ja samaks otstarbeks on nähtavasti ka uurimuse saksakeelne kokkuvõte.

A. Palvadra.

V a r i a.

„Sel juhtumusel“ — „ses juhtumis“.

Meil on kaks sõna „juhus“ ja „juhtumus“ (enne „juhtumine“), mida mõlemaid tarvitatakse tähenduses vastavalt saksa „Fall“ (vene „случай“): „sel juhusel“, „sel juhtumusel“ („juhtumisel“). Esimene tuleb igatahes kõrvale heita ja ongi ametlikus õigekeelsuseski juba kõrvale heidetud. „Juhusele“ jääb siis ainult kaks tähendust: 1) „kogemata sündmus“ (saksa „Zufall“): „see oli juhus, et ta pääsis“; 2) „paras, hää võimalus“ (saksa „Gelegenheit“): „juhus teeb vargaid“ (Gelegenheit macht Diebe). Järjekult on viga: „jutustan teile ühe juhuse“, „temaga oli mul üks naljakas juhus“, vaid peab olema: „jutustan teile ühe juhtumuse“, „temaga oli mul üks naljakas juhtumus“.

Kuid ka „juhtumus“ ei ole kõige parem. Ta on liig pikk. Seesugusele mõistele peaks olema lühem sõna; päälegi on „juhtumuselgi“ veel teine tähendus: „haruldane erakordne sündmus“: „juhtumuste otsija“.

Lühema sõna saab, kui moodustada

„juhtum“ (omastav „juhtumil“), nagu „sõnum (sõnumil)“, „ühtum (ühtumil)“. Seega üaloodud lauseis tuleks ütelda: „jutustan teile ühe juhtumil“; „temaga oli mul naljakas juhtum“.

Vastavalt saksakeelsele „in diesem Falle“ (vene „въ этомъ случаетъ“) tuleks aga siis õigemini tarvitada alalütleva asemel seesütlevat käänet: „ses juhtumis“ (pro „sel juhtumil“). See on loogilisem ja loomulikum. Seesütleva mõiste on vastaval kõnekäänul ka kõigis muis keelis.

Õigekeelsuse sõnaraamatus antakse „juhtumil“ tähenduses ka sõna „juht“ (omastav „juhu“), kuid see, kuigi oma lühemuse poolest hää, on seetõttu vähem otstarbekohane, et nominatiivis on ühekujuline sõnaga „juht“ (omastav „juht“) ja seesütlevas („ses juhus“) satub ühte nominatiiviga „juhus“.

Seepärast soovitän „juhtum“: „ses juhtumis“.

Joh. Aavik.

Vastutav toimetaja: F. Karlson.

Väljaandja: Tartu Õigusteadlaste Selts.

Toimetuse ja talituse aadress:
Tartu, Aia tä. nr. 35.

Tellimise hind: 4 kr. 50 s. aast. (8 nummert).
Üksik number 60 s.